

UNIVERSITAT^{DE}
BARCELONA

La Psicomotricitat Emocional al Segon Cicle d'Educació Infantil

Curs 2005-2006

Projecte final del Postgrau en Educació Emocional i Benestar

Autor: Xavi Forcadell Drago

Tutora: Maria Pilar Lozano

Projecte Final del Postgrau en Educació Emocional i Benestar subjecte a una llicència de Creative Commons:

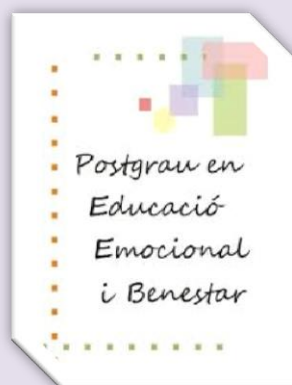

[Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/)

La direcció del Postgrau en Educació Emocional i Benestar possibilita la difusió dels treballs, però no es pot fer responsable del contingut.

Per a citar l'obra:

<http://hdl.handle.net/2445/111904>

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE PEDAGOGIA
POSTGRAU D'EDUCACIÓ EMOCIONAL

*La Psicomotricitat
Emocional al Segon Cicle
d'Educació Infantil*

Autor: Xavi Forcadell Drago

Tutora: Maria Pilar Lozano

Data: 15 de setembre de 2006

Índex

Justificació.....	Pàgina 2
1.- Introducció.	Pàgina 3
2.- Els desenvolupaments de l'infant dels 3 als 6 anys.	Pàgina 5
2.1.- Desenvolupament fisiològic.	
2.2.- Desenvolupament intel·lectual.	
2.3.- Desenvolupament del llenguatge.	
2.4.- Desenvolupament social.	
2.5.- Desenvolupament psicomotriu.	
2.6.- Desenvolupament emocional.	
3.- La Psicomotricitat.	Pàgina 21
3.1.- Història, tendències i panoràmica actual de la Psicomotricitat.	
3.2.- La Psicomotricitat en el marc de l'Educació Infantil i la seva relació amb l'Educació Física.	
3.3.- Els objectius de la Psicomotricitat.	
4.- L'Educació Emocional.	Pàgina 32
4.1.- L'evolució històrica de l'Educació Emocional, fins a l'actualitat.	
4.2.- L'Educació Emocional en el marc de l'Educació Infantil.	
4.3.- Els objectius de l'Educació Emocional.	
5.- La Psicomotricitat Emocional al Segon Cicle de l'Educació Infantil.	Pàgina 42
5.1.- Bases de la Psicomotricitat Emocional per al Segon cicle d'Educació Infantil.	
5.2.- Objectius.	
5.3.- Continguts.	
5.4.- Activitats d'E-A. Estructura bàsica de la sessió.	
5.5.- Criteris d'avaluació.	
5.6.- Temporalització.	
5.7.- Metodologia.	
5.8.- Recursos i material.	
5.9.- Atenció a les necessitats educatives especials.	
6.- Bibliografia.	Pàgina 111

Justificació

Sóc un Mestre d'Educació Física que fa tres anys va descobrir, tot llegint el llibre "Intel·ligència Emocional", del Daniel Goleman, el Món de les Emocions.

La lectura d'aquest llibre em va fer veure un món que no coneixia gaire. Això va generar en mi moltes inquietuds, moltes preguntes que necessitaven ser resoltes. A partir d'aquell moment, m'he anat endinsant en aquest apassionant món, a través d'altres llibres, realitzant diferents cursos sobre aquesta temàtica i les pròpies experiències que m'han anat sorgint en la meua vida diària. Fins arribar al Postgrau d'Educació Emocional d'aquest any.

Paral·lelament, en l'escola que estic actualment, sóc el mestre d'Educació Física, i des de fa dos cursos, m'he endinsat en un altre món també molt interessant, com és el de la Psicomotricitat al Segon Cicle d'Educació Infantil (alumnes de 3 a 6 anys), ja que sóc, juntament amb les tutores d'aquesta etapa educativa, un dels responsables de la programació del seu treball.

Aquest curs escolar, mentre anava realitzant el Postgrau d'Educació Emocional i les sessions de Psicomotricitat, m'he anat adonant de que, sense ser conscient, estava treballant en aquestes sessions, aspectes de l'Educació Emocional.

Aquest descobriment, m'ha fet veure que dintre de les sessions de Psicomotricitat que porto a cap, hi ha moltes possibilitats de treballar l'Educació Emocional.

Però abans de realitzar qualsevol proposta pràctica d'Educació Emocional per a les sessions de Psicomotricitat a l'Educació Infantil, he cregut convenient analitzar cadascun d'aquestes aspectes per separat, juntament amb les característiques dels diferents desenvolupaments dels nens/es de 3 a 6 anys (edat dels alumnes d'Educació Infantil), per tal de veure si hi ha aspectes comuns entre ells.

Per tant, aquest projecte pretén justificar la proposta del treball de l'Educació Emocional dins a les sessions de Psicomotricitat del Segon Cicle d'Educció Infantil, i a la vegada assentar les bases de la següent proposta:

La Psicomotricitat Emocional al Segon Cicle d'Educació Infantil.

1.- Introducció.

Tal com ens explica el Dr. Bisquerra (2000), el sistema educatiu s'ha centrat, bàsicament, en el desenvolupament cognitiu, en ensenyar coneixements, deixant de banda altres dimensions.

Si s'analitza la pràctica de l'educació actual, s'observa que s'està buscant que els alumnes adquireixin uns coneixements (en la majoria dels casos teòrics) per a que puguin produir en el futur.

En canvi, si s'observa la finalitat que en teoria ha de buscar l'educació, que és la d'ajudar al desenvolupament integral dels alumnes, per a ser persones, es fa imprescindible que el desenvolupament cognitiu s'hagi de complementar amb d'altres desenvolupaments, com l'emocional i el motor.

Dins d'aquesta educació tant racional, han anat apareixen corrents que han permès anar ampliant els aspectes que es treballen en l'educació, com és el cas de la **Psicomotricitat**. Aquest terme és introduït per Dupré, qui afirma que a través d'un treball motriu, els aspectes de la intel·ligència milloren, ja que pensament i motricitat estan molt relacionats. A partir d'aquest autor, aniran apareixent d'altres que aniran ressaltant la importància de l'educació del i per al moviment i de la seva relació amb d'altres aspectes, com el pensament, l'afectivitat, les relacions...

L'any 1997, i gràcies sobretot, al best seller de Daniel Goleman, apareix un altre terme, la **Intel·ligència Emocional**. D'aquest terme en sorgeix l'**Educació Emocional** amb el qual es pretén introduir dins el sistema educatiu, el treball de les emocions als alumnes, com a una resposta preventiva a les diferents problemàtiques que afecten a la societat: depressions, ansietat, estrès, desordres alimentaris (bulímia, anorèxia), suïcidis, violència, delinqüència, drogues, alcoholisme, conducció temerària, etc. Que suposen una situació preocupant i uns elevats costos humans i econòmics.

Però aquestes tres dimensions (cognitiu, motor i emocional), sovint, quan s'han treballat a l'aula, han estat de forma separada, és a dir, sense establir relacions entre elles. Si tenim en compte que el sistema educatiu actual, promou una educació integral de l'alumne, es fa necessari treballar aquestes dimensions de forma interrelacionada.

És en aquest sentit, que aquest projecte, pretén unir aquestes dimensions, buscant els aspectes comuns que tinguin i així, treballar-los en l'aula de forma integral.

Però abans de portar-ho a la pràctica, s'ha de tenir en compte els destinataris, que en aquesta proposta, són els alumnes d'Educació Infantil, que tenen entre 3 i 6 anys, per tal d'adequar aquest treball a les seves característiques i possibilitats.

Per aquest motiu, en aquest marc teòric es descriuen aquests tres aspectes:

- **Els diferents desenvolupaments del nen/a dels 3 als 6 anys.**
- **La Psicomotricitat a l'Etapa d'Educació Infantil.**
- **L'Educació Emocional a l'Educació Infantil.**

D'aquesta forma es podrà saber si hi ha aspectes comuns entre ells i així elaborar les bases de la proposta de treball **La Psicomotricitat Emocional al Segon Cicle d'Educació Infantil.**

2.- Els diferents desenvolupaments del nen/a dels 3 als 6 anys.

Durant aquest període d'edat, els nens i nenes estan en un període vital de desenvolupament que els transforma en éssers relativament independents. Entre els nens d'una mateixa edat poden haver-hi variacions importants quant a la seva maduresa física, intel·lectual, emocional i social, encara que tots poden ser considerats normals. Aquestes variacions depenen de l'herència, de l'estat de nutrició, de l'entorn familiar i social, etc.

A continuació, es descriuen els diferents desenvolupaments que es produeixen en aquestes edats: físic, motor, emocional, llenguatge, intel·lectual, social i psicomotor.

Cal remarcar abans de descriure els diferents desenvolupaments, que els termes creixement i desenvolupament, tot i que semblen sinònims, són diferents. Però, si bé és cert, són dos aspectes inseparables i que cap d'ells pren el lloc de l'altre.

El creixement es refereix a canvis quantitatius: augments d'estatura i estructura. No sòls es fa gran l'infant en l'aspecte físic (Desenvolupament fisiològic), sinó que augmenta també el tamany i estructura dels òrgans interns i el cervell.

En canvi, el desenvolupament es refereix a canvis qualitatius i quantitatius. Es pot definir com una sèrie progressiva de canvis ordenats i coherents. Progressiu significa que els canvis són direccionals i que avancen, en lloc de retrocedir. Ordenats i coherents suggereixen que hi ha una relació definida entre els canvis que tenen lloc i els que els van precedir o els seguiran.

2.1.- Desenvolupament fisiològic.

El creixement de l'infant dels 3 als 6 anys, és lent, però molt regular. Els nens són lleugerament més alts i pesen una miqueta més que les nenes. Creixen de 5 a 6 cm i augmenten de 2 a 2,5 kg per any.

S'observa una disminució de la curvatura lumbar i del volum abdominal, així com una estilització de la figura.

Disminueix el greix de la planta dels peus per l'augment dels músculs, amb l'aparició de l'arc plantar.

Presenten un gran vigor físic.

En general, els sistemes muscular, ossi, nerviós, circulatori i immunològic es troben madurant i apareix la primera dentició.

Continua tenint facilitat per les malalties infectivocontagioses. S'ha de tenir en compte, però, que les malalties menors enforteixen el sistema immunològic davant les malalties greus i comporten beneficis emocionals i cognoscitius.

El creixement i la salut depenen de la nutrició.

2.2.- Desenvolupament intel·lectual.

El pensament dels infants d'aquestes edats es recolza cada vegada més en el sistema ordenat que constitueix el llenguatge parlat per qui els envolten. D'alguna manera, la llengua imposa les seves exigències socials i culturals al pensament, contribuint així a estructurar-lo.

La creixent facilitat que tenen per utilitzar el llenguatge i les idees els permeten formar la seva pròpia visió del món, sovint deixant sorpresos als adults.

Desenvolupen la seva capacitat per utilitzar símbols en pensaments i accions, i comencen a fer servir conceptes com edat, temps, espai. No obstant, encara no aconsegueixen separar completament el que és real d'allò que no ho és, i el seu llenguatge és bàsicament egocèntric.

Encara li costa acceptar el punt de vista d'altres persones.

Piaget, un dels estudiosos més importants del desenvolupament cognitiu, planteja que aquesta és l'etapa del pensament preoperacional, és a dir, l'etapa en la qual es comencen a utilitzar els símbols i el pensament es fa més flexible. La funció simbòlica es manifesta a través del llenguatge, la imitació diferida i el joc simbòlic.

En aquesta etapa els infants comencen a entendre identitats, funcions i alguns aspectes de classes i relacions, però tot es veu limitat per l'egocentrisme.

Les principals característiques del desenvolupament cognitiu d'aquesta etapa es poden resumir en:

1. Desenvolupament de la funció simbòlica:

Capacitat per a representar mentalment imatges visuals, auditives o cinestèsiques que tenen alguna semblança amb l'objecte representatiu.

2. Comprensió d'identitats:

Comprensió que certes coses segueixen sent iguals encara que canviïn de forma, tamany o aparença. El desenvolupament i convenciment que això no és definitiu però és progressiu.

3. *Comprensió de funcions.*

L'infant comença a establir relacions bàsiques entre dos fets de manera general, no amb absoluta precisió. Això indica que el seu món és ja més estructurat, però encara existeixen característiques que fan que el pensament preoperacional estigui desproveït de lògica:

a. Centralisme: el nen se centra en un aspecte concret de la situació, deixant de banda els altres, encara que siguin importants.

b. Irreversibilitat: si preguntem a un pre-escolar si té una germana, pot dir "sí". Si li demanem si la seva germana té un germà dirà "no".

c. Acció més que abstracció: l'infant aprèn i pensa mitjançant un desplegament de "seqüències de la realitat a la seva ment".

d. Raonament "transductiu": ni deductiu, ni inductiu. Passa d'un específic a un altre no específic, sense tenir en compte allò que és general. Pot atribuir una relació causa - efecte a dos successos no relacionats entre si.

e. Egocentrisme: un nen en aquesta edat s'enfada amb una mosca i li pot dir "mosca, vés a casa teva!". Pensa que d'altres criatures tenen vida i sentiments com ell i que pot obligar-los a fer el que ell vulgui.

Entre els 3 i els 6 anys, el pre-escolar comença a dominar alguns conceptes:

1. Temps: qualsevol dia passat és "ahir" i qualsevol dia futur és demà".
2. Espai: comença a comprendre la diferència entre "a prop" i "lluny", entre "petit" i "gran".
3. Comença a relacionar objectes per sèries, a classificar objectes en categories lògiques.

El nen demostra que pot percebre característiques específiques com olor, forma i mida; i comprèn el concepte general de la categorització. La capacitat verbal juga aquí un rol molt important per tal que el nen pugui qualificar allò que veu. Els pre-escolars recorden, processen informació. En general es diu que la seva capacitat de reconeixement és bona i el seu record és pobre, però ambdós milloren entre els 2 i els 5 anys.

2.3.- Desenvolupament del llenguatge.

El pensament del nen en aquesta edat es va estructurant cada vegada més gràcies a l'evolució del llenguatge. De mica en mica va adquirint coherència, claredat i comunicabilitat.

Podem distingir entre un tipus de llenguatge més social, que el nen fa servir amb la intenció de comunicar-se amb els altres (tot i que en Piaget considerava que en els seus inicis era egocèntric), i un altre tipus de llenguatge més privat, que esdevé quan el nen parla en veu alta amb ell mateix i l'ajuda a controlar les seves accions.

A continuació, es descriuen aquells aspectes relacionats amb el llenguatge, que el nen hauria de poder fer en les diferents edats. Aquests aspectes ens poden ajudar per a veure com està el desenvolupament del llenguatge en el nen, però tenint en compte, que no tots els nens es desenvolupen al mateix ritme.

- Entre els 3 i 4 anys:

- S'ho passa bé en l'escolta dels llibres i contes que li llegeixen.
- Entén que el text conté un missatge.
- Fa intents per llegir i escriure.
- Identifica cartells i etiquetes comuns.
- Participa en jocs amb rimes.
- Identifica algunes lletres i combina algunes amb els seus sons corresponents.
- Utilitza lletres que conegui (o al menys ho intenta) per a representar en llenguatge, especialment per a paraules de molt significat com els seus noms o frases com "T'estimo".

- Als 5 anys:

- Sona com si de veritat pogués llegir.
- S'ho passa bé quan algú li llegeix en veu alta.
- Conta contes senzills.
- Utilitza un llenguatge descriptiu per a explicar o fer preguntes.
- Reconeix les lletres i els seus sons corresponents.
- Demostra coneixement amb sons que rimen i síl·labes paregudes.
- Compren que el text es llegeixi de l'esquerra a la dreta i de dalt a baix.
- Comença a ajuntar paraules que escolta amb la seva forma escrita.
- Comença a escriure les lletres de l'abecedari i algunes paraules que usen i escolten en freqüència.
- Comença a escriure contes amb algunes paraules que es puguin llegir.

- Als 6 anys:

- Llegeix i conta històries que coneix bé.
- Utilitza varies formes d'ajudar-se a llegir una història, com llegir de nou, predir el que va a succeir, fa preguntes o usa les pistes que hi ha en els dibuixos.
- Decideix pel seu propi compte com utilitzar la lectura i l'escriptura per a varis propòsits.
- Llegeix algunes coses en veu alta sense dificultats.
- Identifica noves paraules usant combinacions de lletres i sons, parts de paraules i la seva comprensió de la resta de la història o text.
- Identifica un major número de paraules de vista.
- Lletreja i representa els sons més importants en una paraula al tractar d'escriure-la.
- Escriu sobre temes que tinguin gran significat per a ells.
- Intenta usar puntuació i lletres majúscules.

2.4.- Desenvolupament social.

Des del punt de vista social, el grup augmenta amb l'edat. De tres a set anys, el nen mostra una marcada preferència pel grup de 3. Va augmentant la tendència a participar en grups cada vegada més nombrosos, però amb una durada molt curta (només un terç juguen més de 20 minuts).

L'activitat per ella mateixa, el material, els objectes, constitueixen un centre d'agrupament, sobretot després dels quatre anys; fins aleshores, el nen corre darrere els seus companys, prova de copiar-los, seguir-los. El joc esdevé de costat amb altres nens, no amb ells.

Aquests primers contactes socials solen manifestar-se per un comportament agressiu de diversa magnitud:

- ***L'agressió manual:*** Nens de tres, quatre i cinc anys s'empenyen, s'envesteixen, es donen cops, es tiren per terra els uns als altres de manera brusca i espontània, sense causa o conflicte aparent, fins i tot amb una sensació de satisfacció. Aquest comportament tan antisocial en aparença, és en realitat la forma natural de fer els primers contactes, com si es mesuressin les forces, com si fos una exploració o un tempteig. Aquest comportament tan barroer d'una banda, expressa, per l'altra, el desig de satisfer dues necessitats oposades: manifestar-se diferent de l'altre i unir-se a l'altre. Per això, les baralles, en aquesta edat, s'acaben tan bruscament com han començat i se substitueixen per actituds conciliadores o per relacions pacífiques. Els adults ens peguem o ens empenyem quan ja no ens entenem; els nens, en canvi, es peguen perquè encara no s'entenen.

- ***La cooperació grollera:*** Un nen de tres anys veu un altre nen que té una galleda i una pala; li ho vol agafar. El nen es defensa i disputen per la galleda i la pala. La mare intervé i dona al primer nen una galleda i una pala igual que les de l'altre nen. Però el nen no vol el que li dona la mare; vol la galleda i la pala de l'altre nen i li ho torna a agafar. Tot plegat indica que no vol tant la pala i la galleda com el conjunt nen - pala - galleda. El nen no desitja imitar una activitat, sinó identificar-se, i l'única manera de fer-ho és mitjançant una apropiació, sotmetent l'altre i la seva activitat. Això, que a l'adult li sembla una actitud antisocial, és en realitat una actitud pre-social, en la qual les relacions impliquen que l'un se sotmeti a l'altre.

· **L'agressió oral:** És posterior; ja no es tracta d'una agressió motriu sinó de la persuasió pel llenguatge. Ja no intenta ser superior a l'altre, sinó només de semblar-ho. Per exemple, no anirà a buscar la pala i la galleda de l'altre nen, però li dirà que el seu pare té un vaixell molt gran que va per l'aigua i fa castells de sorra molt grans i molt macos. Es dóna ínfulas, fums, és presumptuós. Això és fruit del desig de mostrar-se superior i, alhora, que l'altre reconegui la seva superioritat i accepti els avantatges d'associar-se amb ell, que és tan valuós. Presumeixen tant del que són i tenen cadascú com del que són i tenen els seus pares o germans. És el desig de mostrar-se útil, de demostrar que té coses que poden fer servei a altres nens. El nen té en compte els altres per aquelles coses que li són útils. Les relacions impliquen la utilització l'un de l'altre.

· **L'exhibicionisme:** És posterior a l'agressió manual i a l'oral. És una agressió simbòlica. El nen o la nena exhibeixen tot allò de què poden fer ostentació: el seu cos, vestits, sabates, carteres, etc. Es tornen presumits i vanitosos. Busquen augmentar el seu valor, ser més desitjables, convertir-se en objecte d'enveja tant als ulls dels altres nens com dels adults (pares, mestres, educadors, etc.). Volen ser el preferit de l'adult perquè d'aquesta manera tindran ascendent davant els altres. Miren de ser sobreestimats. Quan el nen s'hagi integrat en el grup i sigui valorat i apreciat pel que val, ja no li farà falta recórrer a aquesta temptativa de sobreestimació, perquè serà valorat pel que és i no pel que pretén ser. Les relacions se serveixen de la seducció.

· **El desig d'importunar:** Interrompre l'activitat d'un altre nen, ja sigui de manera negativa o bé més subtilment (fer bromes). El fet d'interrompre el que fa un altre nen té l'objectiu d'impedir que l'altre nen es lliuri a una activitat que no compti amb la seva presència, i de fer que es dediqui a una altra en la qual sí se'l tindrà en compte. Per diferenciar-se dels altres no troben cap més camí sinó oposar-se, negar-se, no deixar fer. Les relacions pretenen molestar i fer-se veure.

Totes aquestes actituds agressives (agressió manual, cooperació grollera, agressió oral, etc.) són pròpies dels nens d'aquesta etapa (abans de sis anys), però podem trobar-les en nens més grans quan hi ha un retard o dificultats en el procés de socialització, en la consciència i valoració d'ells mateixos o en el nivell d'autoestima. Un nen que no es valora ell mateix no pot valorar els altres.

El joc, en aquesta primera etapa, és essencialment individual, sobretot en un primer moment. Ignora els altres i només de tant en tant s'adona que hi són, i a mesura que evoluciona aprèn que se'n pot servir (joc paral·lel - joc associatiu) per oposició o per imitació.

Després, cap als sis anys, aprendrà que la cooperació amb els altres és una condició necessària per al seu desenvolupament (joc de cooperació).

En el joc paral·lel, els altres nens només són elements del joc, és a dir, no se'ls considera com a persones en realitat. Forma, amb els altres nens, associacions lúdiques que es fan i es desfan sense parar i sense que ningú no es molesti per això. L'essencial és el joc i que el joc continuï, siguin quins siguin els participants. En el joc paral·lel o associatiu no hi ha cooperació ni divisió de funcions ni existeixen regles estables.

2.5.- Desenvolupament psicomotriu.

El tard descobriment del seu cos com objecte, bastant després del descobriment de l'objecte libidinal, i més tard de l'objecte permanent piagetia, encaminen al nen a lo que Wallon anomena estadi del personalisme, caracteritzat per la recerca d'independència i enriquiment del seu propi jo.

Des dels 15 mesos als 3 anys, els interessos dels nen es centraven en el món exterior. Aquests interessos s'expressen mitjançant una activitat d'exploració sustentada amb una vigilància difusa. La seva motricitat global coordinada i rítmica, en la mesura en que el mitjà de desenvolupament ha ajudat al nen a afirmar-se com una unitat afectiva i expressiva, afavorint l'equilibri entre espontaneïtat i control, manifesta el bon desenvolupament de la seva funció d'ajust.

“Aquesta primera estabilització afectiva – sensori – motriu és el trampolí indispensable, sense el que l'estructuració espai – temps no pot efectuar-se” (Muchielli, R.), és tan sols un estat d'equilibri provisional. Havent resultat les primeres urgències en el pla pràctic serà precis ara que aquests automatismes, per un costat, s'afinin, i per l'altre, es perfeccionin per a que puguin servir de suport a les activitats intencionals, entre les quals la representació mental ocuparà cada vegada més lloc.

Però en canvi, l'estadi de 3 a 6 anys segueix sent un període transitori, tant en el pla de l'estructuració espai – temps, com en el pla de l'estructuració de l'esquema corporal. En aquest estadi el nen passarà d'un univers màgic, on projecta la seva pròpia subjectivitat, a un univers on preval una organització i una estructura.

El mecanisme de la funció d'ajust és global encara i es desenvolupa en dos plans. Aquesta sotmesa a una intencionalitat pràctica, que permet al nen resoldre els problemes motors en els que es va conformant cara al món dels objectes. Per altra part, amb les reaccions gestuals i mímiques, l'expressió del cos manifesta les experiències emotives i afectives conscients o inconscients. La representació simbòlica té aquí molt importància, ja que, actuant en un món imaginari, el nen pot satisfer desitjos que en el món objectiu no pot encara realitzar.

La possibilitat d'afirmar la seva personalitat en la confrontació amb la realitat necessita del desenvolupament de les funcions gnòstiques. Passant d'un mode sincrètic d'aprensió d'informacions, suficient per als ajustaments d'urgència, a una organització de les informacions, el que suposa el doble procés d'anàlisi i de síntesis de les dades sensorials.

En el procés de l'estructuració perceptiva, la percepció dels elements de l'espai precedeix en varis mesos a la percepció del propi cos. El nen abans dels tres anys accedeix a una geometria topològica, mentre que del seu cos sols posseeix una experiència vivenciada global que acaba en una consciència difusa.

L'aparició de la funció d'interiorització, que es dona a la vegada que el reconeixement del seu propi jo, va a permetre'l desplaçar la seva atenció sobre el seu propi cos i a portar-li al descobriment analític de les seves característiques corporals. Es aleshores quant comença el període d'estructuració de l'esquema corporal, temps important per a l'evolució d'una imatge del cos que servirà com a instrument d'inserció en la realitat.

Aquest període (dels 3 als 6 anys) estarà caracteritzat per un doble procés paral·lel en el pla perceptiu: el d'estructuració de l'espai que permet el pas de l'espai topològic a l'espai euclidià, i el de percepció de les diferents parts del cos i estructuració de l'esquema corporal.

Quant els dos camps perceptius, el de l'espai que el rodeja i el del propi cos, estan organitzats, el final d'aquest període es caracteritzarà per la possibilitat d'establir una relació coherent entre aquestes dos estructures perceptives, gràcies a la representació mental.

La imatge visual del cos, unida al conjunt de sensacions cinestèsiques i tàctils profundes, servirà de referència per a situar i organitzar els elements de l'espai. La possibilitat que es desprengui de l'experiència viscuda, seguida d'un anàlisi perceptiu que permetrà reemplaçar la imatge del cos per eixos orientats, serà per al nen el mitjà d'accedir a l'organització d'un espai projectiu i euclidià, del qual depèn la seva evolució posterior.

El desenvolupament motor avançarà ràpidament. El nen progressarà tant en les destreses de motricitat gran com de motricitat fina i en la coordinació ull - mà. La motricitat gran està més condicionada per la maduració, mentre que la motricitat fina ve més determinada per l'aprenentatge.

A continuació, es descriuen les evolucions motrius que es van produint en els diferents anys.

El nen de 3-4 anys:

El nen de 3 anys, concreta una etapa de maduració nerviosa, sent un estadi relativament estable si se'l compara amb tots els canvis que s'han produït durant els dos primers anys de vida.

Sota el punt de vista motor, s'estableixen coordinacions globals importants, podent realitzar la totalitat de les formes elementals del moviment, tant locomotores com manipulatives, encara que segueix estimulants-les.

El nen té un control corporal molt desenvolupat, el que li possibilita confiança en l'espai que el rodegen i es relacionen amb ell, amb major facilitat.

L'equilibri sobre els seus peus ha millorat bastant, mantenint-se amb facilitat amb el talons junts; també l'equilibri sobre les puntes apareixen més desenvolupades i pot mantenir l'equilibri sobre un peu encara que de manera momentània. Comença a mantenir aquest equilibri amb els ulls tancats. També pot xutar una pilota, guardant bastant bé l'equilibri i transporta objectes, com per exemple portar una tassa plena de líquid, sense abocar-lo.

Pel que fa la locomoció, puja escales sense ajuda alguna, alternant els peus, tot i que les baixa de manera simultània. El control corporal que ja posseeix, permet que els seus salts siguin cada vagada més precises i que adquireixen major alçada. Pot utilitzar una carrera d'impuls per saltar cap endavant, però encara solen frenar-se davant d'un obstacle.

En quan a la carrera i la marxa, comença a dissociar els moviments dels membres inferiors amb respecte als dels membres superiors. Gràcies aquesta dissociació, és capaç de caminar amb major balanceig i oscil·lacions que en etapes anteriors. És capaç de provocar voluntàriament acceleracions i desacceleracions en la marxa i canvis de direcció. En aquesta edat, ja es capaç de conduir un tricicle sense problemes. La riquesa en els seus desplaçaments utilitzant plans inclinats, permet que la trepa es perfeccioni.

Es vesteixen i es despullen sols, si els adults els deixen fer; poden cordar-se els botons i lligar-se les sabates. També comencen a col·laborar fent petites feines a casa.

Ja són capaços de copiar amb un llapis un quadrat i un triangle, comencen a dibuixar amb alegria i les seves produccions són cada vegada més entenedores.

Podem detallar que cada vegada hi ha més independència en els seus moviments, encara alguns lents i en aparenci pesada, amb demora a l'hora de reaccionar als estímuls.

El nen de 5-6 anys:

Esdevé un període denominat de consolidació motriu. Es produeix una reorganització i clarificació motora amb un bon cabdal de noves experiències i possibilitats de moviment, molt superior a edats anteriors.

El nen esdevé exacte i precís en els seus moviments. L'interessa dominar racionalment el seu cos i els seus moviments tot i la seva globalitat. El control postural, augmenta el temps que pot estar en equilibri en posicions com de puntetes o peu coix. Es capaç de mantenir una actitud correcta durant un major temps, es capaç de mantenir l'equilibri amb un objecte al cap o inclòs desplaçar-se lentament. Prova de d'anar amb bicicleta i patinar.

El major control postural, li permet imitar perfectament els moviments que realitzen altres persones.

En relació a la locomoció, el moviment esdevé més eficaç, sent capaç de combinar diferents formes bàsiques i destreses, sempre que hagin estat incorporades amb anterioritat. La seva carrera és bona, és capaç d'esquivar i canviar de direcció bruscament, orientant amb velocitat i precisió en l'espai que el rodeja. Pot pujar damunt d'una taula i després saltar a terra i també pujar dalt dels arbres.

Coordina bé el salt amb carrera prèvia, tant de longitud com d'alçada; i encara que utilitza més els braços que en un període anterior per la realització de moviments compensadors, encara no és realitza amb total efectivitat tècnica. Prova de saltar a corda.

La coordinació óculo-pèdica, comença a executar regats amb pilota, passant-se la pilota d'un peu a un altre per exemple. El nen se sent atret per les activitats gimnàstiques, utilitzant gronxadors i impulsant-se amb facilitat. Els moviments de rotació es veuen millorades.

La manipulació fina, és capaç de dibuixar lletres grans en majúscules en qualsevol part de la fulla, copia dibuixos complerts, augmentant d'aquesta forma el seu domini en tot tipus de manualitats, inclòs aquelles que estan relacionades amb la higiene personal en general.

La manipulació grossa, és capaç de llençar amb punteria i regular la potencia. Pot realitzar una pilota gran en els seus braços amb relativa seguretat; és capaç d'acoblar una recepció amb un retorn immediat, inclòs pot combinar la carrera amb el llançament tot i la dificultat que té la seva culminació final, ja que generalment hi ha una detenció abans de llençar.

El seu bon control respecte la pressió, i en general de tot el seu cos, li permet aguantar-se i balancejar-se en diferents aparells, podent inclòs arribar a dominar el seu cos de manera sorprenent.

Entre els 5 i els 6 anys poden fer físicament gairebé allò que volen, dins de les seves possibilitats. I als 6 anys, ja podrà satisfer moltes de les seves necessitats personals.

2.6.- Desenvolupament emocional.

El conflicte bàsic en aquesta edat és, segons Erickson, el de la iniciativa, que els permet realitzar les seves activitats, en contraposició a la culpa per les coses que volen fer. Han d'anar trobant l'equilibri entre el sentit de la responsabilitat i la capacitat per gaudir de la vida.

Els infants absorbeixen valors i actituds de la cultura en la qual els estan educant.

Van vivint un procés d'identificació amb d'altres persones; és un aprenentatge emocional i profund que va més enllà de l'observació i la imitació d'un model, generalment amb el progenitor del mateix sexe.

Es produeix així en aquest període, un procés de tipificació sexual en el qual els infants van captant missatges de la societat sobre com s'han de

diferenciar els nens i de les nenes. Els infants són recompensats per comportaments d'estereotips del gènere (masculí o femení) al qual pertanyen, que els pares creuen apropiats, i són castigats per comportaments inapropiats. Mentre van aprenent mitjançant el càstig i l'obediència, apren a avaluar d'acord amb les conseqüències i va formant els seus primers criteris morals.

El pre-escolar es mou entre diferents forces, s'identifica, imita, apren de models i per altra banda, cerca diferenciar-se, independitzar-se, desenvolupar la seva autonomia.

Apareix el negativisme i l'oposicionisme. És l'edat de l'obstinació. Els infants són encara molt inestables emocionalment i la seva imaginació es veu desbocada.

Apareixen les pors: a la foscor, els esperits, els monstres, els animals... És possible que en aquestes edats els nens hagin experimentat alguna situació de por com ara a perdre's, a ser colpejats o fer-se una ferida, o bé han sentit explicar alguna experiència de por a d'altres persones.

Moltes vegades, com a mètode per establir límits, els pares amenacen amb algun efecte negatiu als seus fills i això crea inseguretat, de la mateixa manera que quan els pares sobreprotegeixen els fills i els creen la sensació que el món és un lloc perillós. A mesura que els nens creixen i perden la sensació de ser indefensos, molts dels seus temors desapareixen.

Cap als tres anys els nens són capaços de distingir a les persones apropiades per a tractar amb propòsits diferents. Per exemple: amb qui jugar, a qui demanar ajuda, a qui demanar informació.

A partir dels quatre anys (en alguns casos els tres) els nens són capaços de reconèixer els sentiments dels personatges dels contes que els expliquen. Per exemple: por, tristesa, ira. També comprenen que una mateixa situació pot generar varies respostes emocionals. A aquesta edat són capaços d'utilitzar termes com feliç, trist, furiós.

Entre els dos i els cinc anys, sorprenen per el que saben de l'expressió facial d'emocions i el lèxic emocional que utilitzen. Fer bromes a un company significarà reconèixer els seus punts vulnerables. Molestar intencionadament i repetidament als pares requereix una comprensió de lo que els pares volen i com se'ls pot frustrar. Tot això s'adquireix des dels primers anys de vida.

Als sis anys, es sap que barallar-se produeix ira, així com les experiències positives produeixen felicitat.

3.- La Psicomotricitat.

3.1.- Història, tendències i panoràmica actual de la Psicomotricitat.

L'eix central de la psicomotricitat és el moviment i el cos d'un subjecte que desitja.

Concepte de cos:

- En sànscrit: Garbhas, embrió.
- En grec: Karpós, fruit, serment, envoltori.
- En llatí: Corpus, teixit de membranes, envoltori de l'ànima, embrió de l'esperit.

Però **Plató** i **Descartes** van considerar que l'important era l'ànima i el cos no, i no volia tenir cura. El cos era una cosa transitòria, mentre que l'ànima és immortal i és el que perdura, per tant l'ànima sí que s'ha de tenir-ne cura.

Descartes: (cos i ment separats) deia que el cos és una cosa que no pensa, mentre que l'ànima és una substància pensant.

A partir dels s. XIX es comencen a estudiar persones amb deficiència mental i es comencen a plantejar perquè tenen un moviment diferent. Es descobreix en neurofisiologia, i cerquen una àrea del cervell que expliqui els desordres motrius, gestuals (de braços i potser també de tronc), pràctics (cordar-se un botó).

Dupré: (dèficits millorats per l'Educació Física) Introdueix la paraula psicomotricitat en relació a la debilitat motriu com a síndrome: “exageració dels reflexes tendinosos, pertorbació del reflex plantar, sincinècies (saltar amb les cames i també moure les mans), torpesa de moviments voluntaris, varietat d'hipertonia muscular difosa en relació als moviments intencionals amb impossibilitat de realitzar voluntàriament la resolució muscular (paratonia) de moviments delicats, complexos o ràpid. A través d'un treball motriu, els aspectes de la intel·ligència milloren. Dupré no afirmava que anaven junts pensament i motricitat, però sí molt relacionats.

Wallon: (1925) aporta una idea que la motricitat està correlacionada amb la construcció del Psiquisme: l'entorn, l'afectivitat, allò emocional, el coneixement, la consciència i el desenvolupament general de la personalitat. Conducta del nen i caràcter.

No és intel·ligència = motricitat, però si estan molt relacionats. Els efectes, tenen que veure amb la motricitat.

Guilmain: (1935) (torpesa motriu) seguint Wallon i a Dupré, va voler treballar un to muscular. Per tenir equilibri s'ha de tenir un to muscular flexible, ni tou ni dur. Si el to muscular és molt rígid, la mímica és molt difícil de fer si és un nen hipertònic s'ha de relaxar i si és hipotònic s'ha d'activar, perquè hi hagi menys problemes.

El to muscular té a veure amb l'esquema corporal. Una persona molt rígida té sinestèsies, de ritme,...

Vayer i Bucher: (sistema ordenat motriu) fan proves psicomotrius i desenvolupen tractaments reductius i diagnòstics elaborats des d'aquesta perspectiva neurofisiològica. Coordinació dinàmica general, control postural, control segmentari, organització espai - temporal, lateralitat, respiració.

Shreber (1850): (línia terapèutica) gimnàstica terapèutica per a la postura i el benestar. Una Educació Física per curar malalts, cultivar el cos i modificar l'home i la societat en conjunt. La malaltia es cura fent Educació Física i no quedant-se a casa. La persona sana es l'esportiva.

Tissié (1920): (milícies a l'educació escolar) s'oposa a l'Educació Física militaritzada i planteja una educació pel moviment.

Le Boulch (1970): (influències de Lapierre) professor d'Educació Física; reprendrà aquesta línia de treball que dependrà d'una educació de moviment a l'escola.

PSICOSINÈTICA: Treball sobre el moviment i el psiquisme = psicomotricitat. Recull la línia de **Guilmain** i **Vayer**. Que l'escola arribi a fer un treball corporal a l'escola. Trencar amb la línia militar i la gimnàstica sueca. Reeduca el cos amb la idea que també tenia Guilmain. A més del moviment han de pensar que fer, els alumnes, ingeniar,....

J. De Ajuriguerra i R. Diatkine (1947 - 1960): redefeixen el concepte de debilitat motriu integrant en la descripció paràmetres corporals, motrius, intel·lectuals, afectius i emocionals. El tractament serà més orientat al fons tònic, a l'organització del sistema corporal i la percepció de les aferències emocionals. Relaciona de forma sistematitzada la línia de trastorns psíquics. Recull influències de Ballon, Dupré,... i l'estudi de les neurociències (del cervell).

J. Bergès, Lebovici, C.Lauray (1970): introdueixen l'expressió que la psicomotricitat com una motricitat en relació (amb altres) importància en la relació, l'afectivitat i allò emocional. El nen ha de corre, no perquè se li ha ordenat o li han dirigit, sinó per gust. Els nens ho han de fer amb iniciativa. D'aquí surt una mica la idea que de vegades imposen motivació extrínseca perquè creuen que el nen és important que es senti satisfet. Important la relació amb l'altre i amb l'adult.

Lapierre, B.Aucouturier (1977): professor d'educació física francès amb formació en fisioteràpia i més endavant amb influències psicoanalítiques (Freud, Klein, Winnicott, Dalto, Reich, Lacan...) aprofundeix en un cos amb subjectivitat: el desig de dir-se, pensar i actuar a través del moviment. El cos global bio-psico-social que expressa a través de la motricitat les vivències, emocions, l'afectivitat, el pensament. La persona ha de poder expressar-se de forma més clara a través de la motricitat.

El moviment corporal té molt a veure amb els dissenys per fer les coses. Aquí apareix amb força el joc simbòlic per treballar els afectes amb moviment, el pensament i les emocions a través del joc simbòlic. El pensament infantil és primer un pensament simbòlic i després és racional (primer dibuixa la caseta i després escriu "CASA").

Als 80 la línia del joc simbòlic té una continuïtat. **Piaget**, juntament amb **B. Inhelder**, parla de la "Psicología del niño" on expressen que el "el joc simbòlic senyala el punt més alt del joc infantil... el nen està obligat a adaptar-se incessantment a un món social de grans, on els interessos i les regles són exteriors, no arriba a satisfer les necessitats afectives i intel·lectuals del seu JO en aquestes adaptacions... resulta, per tant, indispensable pel seu equilibri afectiu i intel·lectual disposar d'un sector de la seva capacitat on la seva motivació no sigui l'adaptació a lo real sinó, contràriament, l'assimilació de lo real al JO."

Respecte al joc simbòlic, ens trobem amb **D.B. Elkonin**, que difereix en la seva interpretació, dient que el joc no és la manifestació del pensament egocèntric, sinó que "el joc no és el pensament egocèntric pur com creu Piaget, sinó tot el contrari, la superació del mateix".

A la dècada dels noranta, són varis els autors que defineixen la Psicomotricitat:

G^a Núñez y Fernández Vidal (1994): “ La Psicomotricitat és la tècnica o conjunt de tècniques que tendeixen a influir en l’acte intencional o significatiu, per a estimular-lo o modificar-lo, utilitzant com a mediadors l’activitat corporal i la seva expressió simbòlica. L’objectiu, per tant de la psicomotricitat és augmentar la capacitat d’interacció del subjecte amb l’entorn”.

Berruezo (1995): “La Psicomotricitat és un enfocament de la intervenció educativa o terapèutica que el seu objectiu és el desenvolupament de les possibilitats motrius, expressives i creatives a partir del cos, el qual li porta a centrar la seva activitat i interès en el moviment i l’acte, incloent tot el que es deriva d’aquest: disfuncions, patologies, estimulació, aprenentatge, etc”.

Muniáin (1997): “La Psicomotricitat és una disciplina educativa / reeducativa / terapèutica, concebuda com a diàleg, que considera al ésser humà com a una unitat psicosomàtica i que actua sobre la seva totalitat per mig del cos i del moviment, en l’àmbit d’una relació càlida i descentrada, mitjançant mètodes actius de mediació principalment corporal, amb el fi de contribuir al seu desenvolupament integral”.

De Lièvre y Staes (1992): “La Psicomotricitat és un plantejament global de la persona. Pot ser entesa com a una funció del ésser humà que sintetitza psiquisme i motricitat amb el fi de permetre a l’individu adaptar-se de manera flexible i harmoniosa al medi que el rodeja. Pot ser entesa com una mirada globalitzadora que percep les interaccions tant entre la motricitat i el psiquisme com entre l’individu global i el món exterior. Pot ser entesa com una tècnica de la qual la seva organització d’activitats permet a la persona conèixer de manera concreta el seu ésser i el seu entorn immediat per a actuar de manera adaptada”,

Actualment, les **Associacions de Psicomotricitat o Psicomotricistes** han consensuat la següent definició:

“Basat amb una visió global de la persona, el terme “Psicomotricitat” integra les interaccions cognitives, emocionals, simbòliques i sensoriomotrius en la capacitat de ser i d’expressar-se en un context psicosocial. La psicomotricitat, així definida, desenvolupa un paper fonamental en el desenvolupament harmònic de la personalitat. Partint d’aquesta concepció es desenvolupen diferents formes d’intervenció psicomotriu que troben la seva aplicació, qualsevol quina sigui l’edat, en els àmbits preventiu, educatiu, reeducatiu i terapèutic. Aquestes pràctiques psicomotrius han de conduir a la formació, a la titulació i al perfeccionament professionals i constituir cada vegada més l’objectiu d’investigacions científiques”.

3.2.- La Psicomotricitat en el marc de l'Educació Infantil i la seva relació amb l'Educació Física.

L'educació infantil és constituïda per una etapa que s'estructura en dos cicles:

Primer cicle: 0-3 anys

Segon cicle: 3-6 anys

Segons l'Estat en l'article 7 de la LOGSE, la finalitat de l'Educació Infantil és de contribuir en el desenvolupament intel·lectual, físic, afectiu, social i moral dels nens en aquesta etapa.

En l'article 8, l'educació infantil contribuirà a desenvolupar en els nens les següents característiques:

- a.** Conèixer el seu propi cos i les seves possibilitats.
- b.** Relacionar-se amb els demás a traves de diferents formes d'expressió i de comunicació.
- c.** Observar i explorar l'entorn natural, familiar i social.
- d.** Adquirir progressivament una autonomia en les activitats quotidianes del nen.

En l'article número 9, són establerts els continguts dels dos cicles:

a. Primer cicle (0-3 anys): continguts centrats en el desenvolupament del moviment en el control corporal, en les primeres manifestacions de la comunicació i del llenguatge, en les pautes generals de la convivència, en el descobriment de l'entorn, etc. Aquest cicle no es d'escolaritat obligatòria per la qual cosa molts nens no tenen la possibilitat de desenvolupar-la globalment com els que estan escolaritzats.

b. Segon cicle (3-6 anys): són continguts orientats cap a l'aprenentatge de l'ús del llenguatge, al descobriment de les característiques físiques i socials del medi quotidià, a l'elaboració de l'autoimatge positiva i equilibrada, adquirint comportament de caire més autònom.

Cal considerar la importància de l'Educació Física que té les successives adquisicions del nen en altres àmbits de conducta com pot ser l'àrea afectiva, social, cognitiva, etc.

També cal destacar la ràpida i progressiva evolució de l'autonomia del nen, l'etapa infantil esdevé una etapa on es produiran molts canvis conductuals, no hi ha cap etapa on es donaran tants canvis en tant poc temps.

En aquesta etapa és molt important justificar la importància del tractament corporal que és produeix atenent a uns principis metodològics:

- El mestre presentarà activitats que atreguin l'interès i que el nen pugui relacionar amb experiències anteriors.

- L'activitat física i mental del nen, és una de les fonts principals del seu aprenentatge i desenvolupament.

- Aquesta activitat tindrà un caràcter constructiu de manera que el joc, l'acció i l'experiència anirà descobrint propietats i relacions que aporten a la construcció de nous coneixements.

- És imprescindible destacar la importància del joc, com activitat pròpia de l'etapa, ja que el joc és l'activitat del nen per excel·lència i una activitat vital, perquè quan el nen no juga, alguna cosa va malament.

- Els continguts han de ser treballats sota una visió globalitzadora on les seqüències d'aprenentatge que toquin els continguts de totes les àrees, i els aprenentatges dels nens siguin significatius.

Aquests principis són un recull de manera resumida, els més importants que estan perfectament vinculats amb l'àrea d'Educació Física.

Com s'ha observat, la metodologia a utilitzar estarà basada en les experiències, les activitats i el joc.

El joc serà considerat una eina d'aprenentatge molt important, perquè es tracta d'una eina que permet potenciar els desenvolupaments motriu, afectiu, cognitiu i social del nen. Aquesta característica, permet que el joc es pugui fer servir de vehicle per a l'adquisició dels continguts de cada àrea, evitant la forma de transmissions dels aprenentatges no adequats als interessos i motivacions del nen. El joc i l'activitat física esdevé un instrument de treball que s'anirà adaptant als continguts del currículum.

S'ha de saber que l'infant de pre-escolar (de 3 a 6 anys), està en una etapa on descobreix el món exterior poc a poc i les relacions amb els adults i amb altres nens l'estimulen a això. L'infant s'adona que, per aconseguir els seus propòsits, ha de tenir en compte el món que l'envolta. Amb això vull dir, que l'infant s'adona que no pot fer tot el que vol quan vol, però estudia la manera d'aconseguir-ho, i aprèn que per arribar aquí, ha de tenir en compte la resta, tant adults com nens.

El joc és, per l'infant, una activitat indispensable pel bon desenvolupament tant a nivell motriu, com intel·lectual i psicològic. L'infant el fa servir per experimentar, expressar-se, comunicar-se,... i sempre està valorat per ell positivament. Per això, el joc no se pot considerar una activitat inútil la qual es mana als nens perquè no molestin en un moment determinat, sinó que s'ha de fomentar perquè l'infant jugui quant més millor, ja que se'l pot considerar l'equivalent al treball dels adults.

Per això, o segons quin tipus de joc, no es poden considerar prematurs per l'infant, sempre que tinguin mesures de seguretat necessàries per poder-lo dur a terme, ja que quant més prematur i variat sigui el joc, millor per a l'infant, ja que és molt positiu per a la seva estimulació en tots els aspectes.

El joc és el camí de l'abstracció, estimula la memòria, l'atenció i el rendiment, fomenta la superació de l'egocentrisme, la imaginació i la creativitat, la fantasia i la realitat, juntament amb el llenguatge.

El joc és un instrument de socialització i el paper del rol es basa en el descobriment de la vida social d'adults i en regles regides per aquesta relació, també per identificar-se amb el model de l'adult, i fomenta la interacció i cooperació amb els seus iguals.

Els jocs específics per al desenvolupament intel·lectual són jocs destinats a potenciar i estimular diferents funcions del desenvolupament cognitiu dels nens. Algunes de les funcions que desenvolupen són: atenció, memòria, creativitat, capacitat de simbolitzar, llenguatge, pensament lògic i experimentació física.

El joc que permet assolir i treballar, la majoria d'aquests aspectes, en aquesta etapa de l'infant, és el joc simbòlic. Però en la utilització del joc simbòlic s'han de tenir en compte, els següents dos moments en la evolució de l'infant:

a. El punt més alt del joc simbòlic.

Als 2 anys el símbol és molt egocèntric, al igual que el pensament de l'infant. Comença fent el "com si" d'accions que ell habitualment realitza, després trasllada aquesta acció a uns altres objectes. Posteriorment "el com si" d'accions que realitzen els adults, per després traslladar aquesta opció al "nino". Més endavant no tan sols limita les seves accions o les dels altres, sinó que ara s'identifica plenament.

Als 3 anys s'enriqueix de gran imaginació, construeix escenes senceres i complexes des de la transposició de la vida real, fins la invenció de situacions lúdiques. Aquesta nova capacitat, dóna lloc a combinacions lúdiques en les quals apareixen desitjos reprimits de la realitat i que es satisfan en el joc: combinacions compensades (fa allò que té prohibit), liquidatòries (liquida experiències difícils, com una visita del metge per mitjà del joc del doctor), i anticipatòries (va haver d'anar en compte amb els cotxes al travessar el carrer i jugà a que un cotxe l'atropella).

b. Declinació del joc simbòlic (4-7 anys)

El símbol es va fent menys egocèntric i es va transformant en la direcció de perdre representació imitativa de lo real, arribant a perdre aquest caràcter de deformació, per la necessitat de compartir el simbolisme amb els companys del joc, al desenvolupar-se el joc simbòlic col·lectiu.

Quan es treballi el joc simbòlic, s'hauran de tenir en compte tres nous caràcters que diferencien aquests jocs::

- Les combinacions simbòliques seran coherents en quant a la seqüència i ordre dels fets.

- Es dona una preocupació creixent per la veracitat de la imitació exacte de lo real, i les accions es succeeixen en l'ordre adequat.

- Amb el començament del simbolisme col·lectiu es dona una diferenciació dels papers més clara i es fan més complementaris.

A nivell autonòmic, en aquest cas en el currículum de Catalunya, es pot observar, com un gran nombre dels continguts destinats per a l'etapa d'Educació Infantil, poden ser treballades mitjançant la Psicomotricitat. Això s'observa clarament en veure les tres àrees principals d'aquest currículum:

- Descoberta d'un mateix.
- Descoberta de l'entorn natural i social.
- Intercomunicació i llenguatges.

On la Psicomotricitat pot intervenir en qualsevol de les tres.

Cal fer referència a la importància que adquireix l'educació física en l'etapa infantil. Ha d'existir una formació integral que interacciona els continguts (conceptes, procediments i actituds) en funció de cada institució, mestre i grup d'alumne, ja que s'han d'organitzar les accions educatives en funció dels interessos i motivacions del nen, realitzant una avaluació de forma global per tal d'afavorir el desenvolupament integral del nen.

Aquesta situació pedagògica no ha de portar a la dispersió, sense que els objectius i els continguts no es treballin d'una manera adequada i acurada, degut al plantejament tant singular d'aquestes edats. Aquesta singularitat comporta una especialització per part del personal docent, aquesta especialització ha de ser relacionada cap als continguts de totes les àrees, també cap als d'educació física, ja que es pretén educar a l'infant a través del moviment.

3.3.- Els objectius de la Psicomotricitat.

L'aprofundiment en la seva pròpia persona projecta l'infant cap a la comunicació amb els altres i la intervenció sobre l'entorn. Comunicar implica saber donar, saber rebre i saber demanar i és d'aquesta manera que progressivament el nen expressa la seva identitat, deixant la seva empremta a través de la creació de moviments corporals, de les propostes i de les relacions amb els iguals...

En síntesi, doncs, l'establiment de la comunicació i relació amb un mateix, els altres i l'entorn afavoreix un procés d'expressió personal i de capacitat creativa, les quals són la font de l'evolució i de l'aprenentatge.

Sovint s'observa que a la base de les dificultats d'aprenentatge escolar i

motriu hi ha una dificultat en la capacitat de comunicació, de relació, d'autoestima, d'identitat, seguretat personal, d'autonomia... Aquesta constatació fa pensar que no hi ha hagut evolució significativa del pensament, de la motricitat, ni de les capacitats de comunicació amb l'entorn i els altres.

D'aquesta manera, la Psicomotricitat vetllant pels aspectes motrius, afectius, comunicatius i intel·lectuals serveix de base als aprenentatges instrumentals que es presentaran a l'etapa d'Educació Infantil.

A partir d'aquesta introducció es pot arribar a la conclusió que la psicomotricitat pretén tres objectius fonamentals a la base dels quals hi ha l'afirmació de la identitat pròpia de cada nen i que són els següents:

- 1.- La comunicació amb ell mateix, els altres, els objectes i l'entorn...
- 2.- La capacitat de creació personal: motriu, intel·lectual, de relació amb els altres...
- 3.- La capacitat del pensament pre-operacional, en el que comença a analitzar, descriure, seqüenciar, enumerar... allò concret que ha passat.

4.- L'Educació Emocional.

4.1.- L'evolució històrica de l'Educació Emocional, fins a l'actualitat.

Per tal d'introduir el terme Educació Emocional, utilitzarem la definició que fa **Bisquerra** (2000:243), que la defineix com un "procés educatiu, continu i permanent, que pretén potenciar el desenvolupament emocional com a complement indispensable del desenvolupament cognitiu, constituent els dos, els elements essencials del desenvolupament de la personalitat integral. Per a això, es proposa el desenvolupament del coneixement i habilitats sobre les emocions, com objectiu de capacitar a l'individu per a afrontar millor els reptes que es planteja en la vida quotidiana. Tot això té com a finalitat augmentar el benestar personal i social".

Però que són les emocions? A què ens estem referint quan parlem d'emoció? La paraula *emoció* prové del verb llatí *movere* (*e-movere* = moure cap a fora, sortir d'un lloc, de si mateix). **Bisquerra** (2000:61), la descriu com un "estat complex de l'organisme caracteritzat per una excitació o pertorbació que predisposa a una resposta organitzada. Les emocions es generen habitualment com a resposta a un esdeveniment extern o intern".

Aquesta visió de l'Educació Emocional i les emocions, no sempre ha estat aquesta. Si es traça una línia històrica per tal de trobar un punt d'origen per a l'educació emocional, s'hauria de remuntar molt endarrere, al temps que, segons **Nietzsche**, hi havia en la cultura i en la societat un equilibri entre el que ell denomina la dimensió dionisiaca (dimensió físico-emocional de l'home) i l'apol·línia de l'home, el que suposava un contacte continu amb la part més instintiva i passional de la naturalesa humana.

Sòcrates, segons ell, interromp aquesta unió de l'home amb la terra mitjançant l'exaltació de la raó i, si bé aquesta interrupció no estaria en la línia d'allò que aquí es planteja, sí és cert que l'esperit socràtic està, per altres motius, molt present en la reflexió sobre la psicologia de les emocions, ja que el punt de partida de la seva investigació era el mateix del qual partia Sòcrates: la confiança bàsica que la veritat està a l'interior de les persones i que, per tant, no hi ha saviesa més excel·lent que el conèixer-se a un mateix, i que el propi Sòcrates divulgava i que ja es trobava inscrit en el frontispici d'aquest centre de saber esotèric que va ser l'oracle del déu Apol·lo situat al temple de Delfos.

En els últims 20 anys, els puntals teòrics de l'educació emocional són ben nombrosos, i deixen entreveure una línia d'aproximació clara vers el tractament

de les emocions com a nucli principal de l'estructura pedagògica contemporània. Els principals exponents d'aquest corrent serien els següents autors i escoles:

- **Rousseau** (1712-1778): i el seu plantejament de l'*educació negativa* en el sentit de no interferir en els primers anys en el creixement natural del nen i la seva defensa d'una educació no verbal durant aquests primers anys, a favor que sigui l'experiència d'exploració i descobriments propis la base de l'aprenentatge.

- **Pestalozzi** (1743-1826): amb el seu mètode de treball basat en la *intuïció*.

- **Ferrer i Guàrdia** (1859-1886): amb les rectificacions que va fer a la pedagogia romàntica considerant que el nen també havia de rebre la possibilitat de desenvolupar una *consciència crítica* cap al seu entorn social.

- **John Dewey** (1859-1952): i la seva defensa de l'ensenyament com un aprenentatge del *viure democràtic*.

- **Rudolf Steiner** (1861-1925): fundador de l'escola *Waldorf*, que concep l'educació com una *tasca espiritual* i de *creixement personal*.

- **Maria Montessori** (1870-1952): amb la seva teoria de la "*pedagogia científica*" i la necessitat que els educadors es proposin com a tasca la de crear un ambient favorable a l'aprenentatge més que a transmetre coneixements.

- **Freinet** (1896-1961): amb l'èmfasi que fa que l'aprenentatge ha d'estar basat en el "*tempteig experimental*", en la interacció amb el món i a veure el nen com un ser social, cosa que implicaria una organització de les aules destinades a afavorir la visió i cooperació amb els altres.

- **Maslow** (1908-1970): i la seva teoria segons la qual els éssers humans tendeixen a l'*autorealització*.

- **Claudio Naranjo** (n. 1923): amb el plantejament del que ell anomena la '*pedagogia de l'amor*', basada en la seva convicció que "*si seguim desatenent el camp de l'afecte en l'educació, continuarem tornant al món individus fixats en, pautes infantils de conducta, sentiment i pensament, i certament ens estarem allunyant de l'objectiu d'educar la gent perquè pugui desenvolupar-se en plenitud*" (Naranjo, 1993:90).

- **Wilber** (n. 1949): amb la seva teoria de l'home fragmentat en diversos compartiments i escindit en diverses dicotomies (subjecte/objecte, ment/cos..) que és necessari superar per aconseguir individus més feliços.

- **La Teràpia Gestalt:** teràpia desenvolupada per **Fritz Perls** en la dècada dels 60 i que destaca la importància de l' 'aquí i ara', la necessitat d'escoltar el cos i les emocions, la necessitat de tenir *gestalts* o experiències completes.

- **El moviment del constructivisme:** va comprometre i compromet a personatges d'àmbits diversos: físics quàntics com Heisenberg, biòlegs com Maturana, filòsofs de la ciència com Kuhn o Lakatos i psicòlegs com Piaget.

- **Peter Salovey i John Mayer (1990):** utilitzen per primer cop, el terme *Intel·ligència Emocional*, per descriure les qualitats emocionals que pareixen tenir importància per a l'èxit: Empatia, expressió i comprensió dels sentiments, control del nostre geni, independència, capacitat d'adaptació, empatia, capacitat de resoldre els problemes de forma interpersonal, persistència, cordialitat, amabilitat, respecte.

- **Gardner (1995):** amb el concepte *Intel·ligències múltiples*, permet ampliar la visió que es té de la intel·ligència. Distingeix set intel·ligències: musical, cinètic – corporal, lògic – matemàtic, lingüística, espacial, intrapersonal i interpersonal. Des de la perspectiva emocional interessa ressaltar particularment les següents:

- **La intel·ligència intrapersonal:** fa referència al coneixement dels aspectes interns d'una persona, l'accés a la pròpia vida emocional, l'avaluació de la pròpia gama de sentiments, la capacitat de discriminar entre les emocions i posar-les nom, la capacitat de recórrer a les emocions com a mitjà per a interpretar i dirigir la pròpia conducta.

- **La intel·ligència interpersonal:** es construeix a partir de la capacitat per a establir distincions entre les persones, especialment en distingir matisos en els seus estats d'ànim, motivacions, intencions, etc.

- **Daniel Goleman (1997):** amb el seu llibre *Intel·ligència Emocional*, dona a conèixer aquest terme, degut a que aquest llibre esdevé un dels fenòmens editorials i socials de la dècada dels noranta. En aquest llibre fa referència a una sèrie d'habilitats que són beneficioses per a la persona, com són la capacitat de:

- Motivar-nos a nosaltres mateixos.
- Perseverar en l'exercici, a pesar de les possibles frustracions.
- Regular els nostres propis estats d'ànim.
- D'evitar que l'angustia interfereixi.
- De controlar els impulsos.
- De diferir de les gratificacions.

· D'empatitzar i confiar en els altres.

- **Beane** (1997): defensa la '*integració curricular*' en el sentit que el currículum escolar s'organitzi entorn de problemes i situacions significatives tant per als alumnes com per als professors.

Tots aquests autors i corrents tenen un denominador comú. En tots ells tenen una concepció subjectivista de l'ésser humà que, mirant per l'escletxa que havia obert **Kant** amb la seva filosofia transcendental a finals del segle XVIII, afirma l'existència d'un subjecte creador de la realitat, d'un subjecte actiu en la construcció de si mateix i de la seva comprensió del món.

Pel que fa a Catalunya, tant abans de la guerra civil espanyola, quan té lloc la *primera renovació* pedagògica, com durant els anys 60 amb l'anomenada *segona renovació*, el moviment d'escola nova o activa, a través del concepte d'educació integral, impulsava la incorporació de les dimensions afectives al desenvolupament de nens i joves. La presència de les emocions en la pràctica educativa era constant.

Avui en dia es pretén donar un desenvolupament més ampli a aquest plantejament constructivista: aplicar-lo també a l'àmbit de les emocions. A propòsit d'això, **Eva Bach i Pere Darder** (2002:56) afirmen que "*Els mateixos mecanismes que Piaget va descriure per explicar el desenvolupament cognitiu s'han d'aplicar al desenvolupament emocional, perquè s'arribi a donar una integració real entre aquestes dues dimensions*". I també que "*quan Piaget va dir que quan el nen neix disposa d'uns esquemes innats molt elementals, a partir dels quals comença a construir el coneixement del món que l'envolta. Aquest coneixement, a mesura que es va anant ampliant, comporta la modificació d'aquests esquemes i la creació de nous esquemes progressivament més complicats i sofisticats*". Els dos autors concluen, a partir d'aquestes afirmacions, que "*l'aportació piagetiana convé que sigui ampliada en aquests moments, fent un especial incidència que alhora que desenrotllem les funcions cognitives de la nostra ment, ho fem també amb les emocionals*".

Tenint en compte aquesta visió, la pregunta més rellevant que cal respondre, és: *quin model d'escola es vol?* Que busqui el rendiment acadèmic o que aposti per la pluralitat, la convivència, fomentar l'autonomia i el diàleg? Perquè el que és cert és que durant molts anys la pràctica educativa ha estat centrada en el desenvolupament cognitiu, amb un oblit quasi general dels altres aspectes. Aquesta actitud sembla que, poc a poc, va canviant. I no és gens estrany que cada cop més professors es fan conscients de la importància de la formació de persones íntegres, una formació que necessàriament passa pel

desenvolupament emocional.

En aquest sentit resulta especialment significativa l'aportació de l'**Informe Delors** que proposa com pilars de l'educació del segle XXI *aprendre a conviure* i *aprendre a ser*, és a dir, la necessitat de l'educació de les emocions.

També la **Unesco** en la seva Comissió Internacional sobre educació per al segle XXI (*Educació: hi ha un tresor amagat dins*) planteja com a repte, la importància d'educar-nos tota la vida i aprendre a conviure amb harmonia.

La resposta educativa a tots aquests reptes que s'han anat plantejant al llarg de la història, esdevé l'**Educació Emocional**. I es que les dimensions emocionals són educables, no tenen el caràcter d'inalterables que sovint se'ls atribueix.

Es poden regular les emocions pròpies i intervenir en el impacte que generen. De tal manera que en el cas del comportament emocional dels alumnes no es pot concloure que «són així» perquè es manifesten de tal manera o tal altra. La influència educativa pot ajudar-los a conduir les seves emocions.

L'Educació Emocional, busca millorar el coneixement dels fenòmens emocionals, el desenvolupament de la consciència emocional, de la capacitat per a controlar les emocions, fomentar una actitud positiva davant la vida... Tot això encaminat a educar per a la vida.

Segons la definició d'Educació Emocional de **Bisquerra**, descrita anteriorment, aquesta és un procés educatiu continu i permanent, ja que ha d'estar present al llarg de tot el currículum acadèmic i en la formació permanent al llarg de tota la vida. L'educació emocional té un enfocament del cicle vital. Al llarg de tota la vida es poden produir conflictes que afectin a l'estat emocional i que requereixin una atenció psicopedagògica.

Molts problemes dels que actualment ha d'afrontar l'ensenyament tenen una causa nuclear relacionada amb el descontrol emocional: la manca d'interès per aprendre, problemes de disciplina, de comportament dels alumnes, el fracàs escolar, consum de drogues, i també els problemes relacionats amb els sentiments dels professors respecte a la seva feina, desmoralització, etc.

Podem fer molts esforços per a resoldre tots aquests conflictes però, la principal via de resolució, i la més efectiva, ha de consistir en acompanyar els nostres alumnes en el camí que els durà a ser persones íntegres. Les dimensions emocionals s'han d'integrar amb les cognitives i les comportamentals, ja que la maduresa personal és fruit de les tres. Convertir la formació emocional en un

capítol a part condueix a considerar-la un aspecte més, sense incidència sobre la vida personal i escolar. Es tracta de *repensar l'educació* posant l'èmfasi concretament en el cultiu de les emocions.

Si bé és cert que és bàsic i imprescindible llegir, escriure, sumar i restar, etc., també ho és saber què li passa a un mateix, com ho fa perquè li passi i què pot fer amb el que li passa. Desenvolupar la intel·ligència emocional serà en el futur quelcom tan elemental com ensenyar a llegir i escriure, sobre tot quan tothom s'hagi convençut que el que es vol és una societat d'individus més conscientment feliços.

4.2.- L'Educació Emocional en el marc de l'Educació Infantil.

En el punt anterior, quan s'ha descrit la Psicomotricitat en el marc de l'Educació Infantil, s'ha pogut observar que tant en la LOGSE, com en el Currículum de Catalunya, hi apareixen aspectes relacionats amb l'Educació Emocional.

Ja en el Preàmbul de la LOGSE, es prioritza aquesta teoria, al afirmar que:

'L'objectiu primer i fonamental de l'educació és el de proporcionar als joves d'un i l'altre sexe, una formació plena que els permeti conformar la pròpia i essencial identitat, així com construir una concepció de la realitat que integri alhora el coneixement i la valoració ètica i moral'.

A més, un dels objectius de l'ensenyament que assenyala la LOGSE és:

'Formar-se una imatge ajustada d'un mateix, de les pròpies característiques i possibilitats, per desenvolupar un nivell d'autoestima que permeti encarrilar d'una manera autònoma i equilibrada la pròpia activitat; valorar l'esforç i la superació de les dificultats, i contribuir al benestar personal i col·lectiu.'

Aquestes mencions d'aspectes relacionats amb l'Educació Emocional, també s'observen en diferents articles:

- Article 7 de la LOGSE, la finalitat de l'Educació Infantil és de contribuir en el desenvolupament intel·lectual, físic, afectiu, social i moral dels nens en aquesta etapa.

- Article 8, l'educació infantil contribuirà a desenvolupar en els nens les següents característiques:

- a. Conèixer el seu propi cos i les seves possibilitats.
- b. Relacionar-se amb els demés a traves de diferents formes d'expressió i de comunicació.
- c. Observar i explorar l'entorn natural, familiar i social.
- d. Adquirir progressivament una autonomia en les activitats quotidianes del nen.

- Article número 9, són establerts els continguts dels dos cicles:

a. Primer cicle (0-3 anys): continguts centrats en el desenvolupament del moviment en el control corporal, en les primeres manifestacions de la comunicació i del llenguatge, en les pautes generals de la convivència, en el descobriment de l'entorn, etc. Aquest cicle no es d'escolaritat obligatòria per la qual cosa molts nens no tenen la possibilitat de desenvolupar-la globalment com els que estan escolaritzats.

b. Segon cicle (3-6 anys): són continguts orientats cap a l'aprenentatge de l'ús del llenguatge, al descobriment de les característiques físiques i socials del medi quotidià, a l'elaboració de l'autoimatge positiva i equilibrada, adquirint comportament de caire més autònom.

Altres exemples, on la LOGSE manifesta la necessitat d'aquest treball en l'etapa d'Educació Infantil són:

- L'educació ha de contribuir al desenvolupament intel·lectual, físic, afectiu, social i moral.

- Al segon cicle de l'Educació Infantil els aprenentatges han d'anar orientats a l'elaboració de l'autoimatge positiva i equilibrada.

- En Educació infantil s'ha de tenir en compte l'àrea afectiva, social, cognitiva de la conducta.

I pel que fa al Currículum d'Educació Infantil de Catalunya, alguns dels aspectes que fan referència a l'Educació Emocional, són els següents:

- Explicar sensacions produïdes per necessitats i estats fisiològics.

- Mostrar les emocions, els interessos i les preferències utilitzant el llenguatge corporal com a mitjà d'expressió i comunicació.

- Explicar les preferències, els interessos i les emocions en àmbits socials propers.

- Mostrar un coneixement d'un mateix i de les altres persones a partir de les experiències sensorials, motrius i expressives.

- Tenir iniciativa en la demanda d'ajut per resoldre les necessitats afectives i fisiològiques.

4.3.- Els objectius de l'Educació Emocional.

Claudio Naranjo considera urgent la necessitat de plantejar una educació *integradora i holística* que tingui en compte l'ésser humà en tota la seva complexitat i que procuri un diàleg col·laborador entre les diferents dimensions de la persona. Aquest autor, també assenyala que: "... la cosa més important que he de dir, no obstant, en allò que respecta a l'educació en el camp afectiu, podria ser la necessitat que tenim de reconèixer que el seu objectiu central és el desenvolupament de la capacitat d'estimar." i a més, dóna un nom a la seva proposta en parlar de la necessitat d'una '*pedagogia de l'amor*' (1993:93). Boniques i senzilles paraules per a una proposta complexa i que requereix de l'esforç de tots aquells que tenen a veure amb l'educació.

Aprendre a reconèixer, acceptar, viure i comprendre les emocions d'un mateix, pot donar la llibertat per decidir com un vol gestionar-les, cobrint les pròpies necessitats. És aquesta actitud de tenir cura d'un mateix la que incrementa la pròpia autoestima i l'amor pels altres. I és aquest, precisament, l'equipatge que necessita el docent per a que la seva feina sigui una experiència valuosa tant per a ell, com per als seus alumnes.

Per tot el que s'ha exposat, es pot elaborar un conjunt d'objectius que s'han de tenir en compte en el treball d'Educació Emocional:

- *Entendre* la relació ment, emocions i cos
- *Comprendre* la importància de les emocions en la vida d'un mateix i el paper que juguen en el benestar físic i psicològic.
- *Millorar* les relacions i la comunicació amb un mateix i amb les persones que envolten, ja siguin els membres de la pròpia família, els amics o l'entorn laboral. Això equival a educar en l'empatia i en el respecte als altres
- *Obrir-se al diàleg*, a saber escoltar i aprendre a expressar amb claredat les pròpies emocions i pensaments.
- *Trobar* la pròpia jerarquia de valors i el propi camí personal.
- *Fomentar* l'ànim, la perseverança i l'optimisme enfront de l'adversitat.

- *Desenvolupar* la solidaritat i experimentar l'alegria de compartir.
- *Ensenyar* a negociar, a posar-se d'acord d'una manera justa, a buscar totes les alternatives possibles i elegir la millor, la més adequada per a totes les parts.
- *Aprendre* que aconseguir els objectius propis no suposa que els companys hagin de fracassar (objectiu proposat pel centre d'investigació per a la pau Gernika Gogoratuz com a aprenentatge emocional bàsic).
- *Aprendre* a despertar els sentits: veure allò que es mira, escoltar allò que es sent i a sentir allò que es toca.
- *Aprendre* que l'única comparació positiva i que té sentit, és la d'un amb ell mateix fa uns anys.
- *Proporcionar* rutines d'aprenentatge. Exemples de les quals serien: seure's bé al voltant de la taula, menjar de tot, donar les gràcies, etc.
- *Proposar* un ampli ventall d'activitats estimulants i enriquidores per als alumnes.
- *Fomentar* llaços sòlids entre el centre, el mitjà familiar i la comunitat educativa.
- *Donar* recursos davant les dificultats: Aprendre a viure la frustració. La societat actual, freqüentment educa els seus nens i adolescents entre cotons, amb molta comoditat.

5.- La Psicomotricitat Emocional per al Segon Cicle d'Educació Infantil.

Durant la descripció dels diferents desenvolupaments dels nens de 3 a 6 anys, la Psicomotricitat i l'Educació Emocional, s'ha pogut anar observant que hi ha moltes relacions i aspectes comuns entre els tres aspectes, que mostren que aquesta proposta de treball que pretén el treball conjunt d'aquests aspectes, és factible i es sustenta amb una base teòrica.

A continuació, es mostren les conclusions extretes d'aquests tres apartats, on es descriuen els aspectes més rellevants de cadascun dels apartats i que tenen relació amb la proposta de treball indicada.

Aquestes conclusions serviran de base per a l'elaboració dels objectius i continguts de la proposta de treball *La Psicomotricitat Emocional per al Segon Cicle d'Educació Infantil*.

També es mostren les activitats d'aprenentatge i d'avaluació, així com la temporalització, la metodologia i els recursos i materials que confeccionaran aquesta proposta de treball.

5.1.- Bases de la Psicomotricitat Emocional per al Segon Cicle d'Educació Infantil.

A l'observar els diferents **desenvolupaments** que es produeixen **entre els 3 i 6 anys**, aquest és un període de la seva vida molt important, on el nen viurà molts canvis, tant a nivell intern, com extern. Alguns d'aquests canvis són: la millora del llenguatge i la comprensió de certs aspectes; creixement físic; comportament més agressiu i negatiu; va coneixent més el seu esquema corporal; adopta actituds i valors de la cultura que el rodeja.... Aquesta etapa serà la que es produeixen més canvis, en tant poc temps.

El nen d'aquestes edats passarà d'una etapa anterior basada amb l'espontaneïtat, a una altra més intencional, on la representació mental, cada vegada ocuparà més lloc.

A més, el pensament s'anirà organitzant i estructurant, gràcies a les millores que es produeixen en el llenguatge, degut a que:

- Es van establir les bases de la lectura i l'escriptura
- Hi ha una millora de la comprensió oral.
- Comença a relacionar-se utilitzant diferents tipus de llenguatge.
- Li agrada escoltar el contes i els llibres que li van llegint.

Aquestes millores del llenguatge, li permetran que vagi adquirint més coherència, claredat i comunicabilitat, d'aquesta manera anirà tenint més facilitat per usar-lo. En aquest procés, serà molt important, el llenguatge del seu entorn.

Aquestes millores intel·lectuals li permetran establir les primeres nocions del temps i d'espai, així com començar a relacionar objectes per sèries i classificar objectes en categories lògiques. També anirà elaborant els seus primers criteris morals.

Serà molt més conscient de les experiències que vagi tenint, així com de les seves pròpies característiques corporals, ja que augmentarà el seu procés d'anàlisi i síntesis de les dades sensorials.

Aquests canvis, a nivell físic, intel·lectual, del llenguatge, social, psicomotriu, emocional, faran que el nen/a d'aquestes edats pugui satisfer moltes de les seves necessitats personals, sent un ésser relativament independent.

Aquest punt de vista que considera a aquest nens/a més madur, fa entendre que el seu potencial sigui major i per tant, que les propostes de treball per a aquestes edats puguin ser més complexes i buscant que el nen/a sigui molt més autònom.

Però en aquest camí cap a l'autonomia del nen, es podran trobar una sèrie d'aspectes que a primera impressió podran semblar negatius, però seran indicadors de que el nen va madurant. Alguns d'aquests indicadors són:

- L'agressivitat, tant manual, verbal, simbòlica que mostra cap als altres, indica que està experimentant els primers contactes socials.

- Una actitud negativa, d'oposició, d'obstinació, serà deguda a que encara és egocèntric, molt inestable emocionalment i la seva imaginació es veu desbocada.

- L'aparició de diferents pors, com a la foscor, animals, monstres.... Aquestes apareixeran degut a experiències que haurà tingut.

- La forma de jugar solitària, sense tenir en compte els altres, és un primer tipus de joc que ha d'anar evolucionant, cap al joc cooperatiu, passant això sí, pel joc paral·lel o associatiu, on els altres sòls són elements del joc.

- Actituds amb poca lògica, com el pensar que les altres criatures (per exemple: els animals) tenen vida i sentiments com ell i que pot obligar-los a fer el que ell vulgui. Aquest tipus d'actituds són característiques d'aquesta etapa, ja que el nen es troba, segons Piaget, dins del pensament preoperacional, i aquest està desproveït de lògica.

Com s'ha pogut llegir, una eina molt útil en aquesta etapa, per ajudar en aquests diferents desenvolupaments, és la **psicomotricitat**. Aquesta, aprofita el gran vigor físic que mostra el nen d'aquesta etapa, i utilitza una metodologia basada en el moviment, per tal de millorar:

- La seva construcció del Psiquisme: l'entorn, l'afectivitat, allò emocional, el coneixement, la consciència.

- El desenvolupament general de la seva personalitat.

És a dir, que la Psicomotricitat intervé sobre la pròpia conducta de l'infant i el seu caràcter.

En aquest treball de la psicomotricitat es treballaran aspectes motrius com:

- Esquema corporal.
- Equilibri.
- Coordinació dinàmica general.
- Control postural i segmentari.
- Organització espai – temps.
- Respiració i relaxació.

Seguint amb el camí que pretén que el nen sigui el més autònom possible, la psicomotricitat busca que a més de que el nen es mogui, aquest hagi de pensar i decidir les coses que vol portar a cap, que expressi a través de la motricitat les vivències, emocions, afectivitat i pensaments.

D'aquesta manera, també s'aconseguirà que el nen es mogui, no perquè se li ha ordenat o dirigit, sinó perquè li ve de gust. I a més, s'expressi de forma més clara a través de la motricitat.

Al descriure els diferents desenvolupaments que es produeixen dels 3 als 6 anys, com en el treball de la Psicomotricitat, i també, en el Currículum d'Educació Infantil, apareixen termes com: les emocions, els sentiments, l'afectivitat, les pors, l'agressivitat, la ira, la felicitat...

Aquests aspectes es troben dins del treball de l'**Educació Emocional**, que proposa el desenvolupament del coneixement i habilitats sobre les emocions, com objectiu de capacitar a l'individu per a afrontar millor els reptes que es planteja en la vida quotidiana (Bisquerra, R. , 2000).

Aquest treball, serà una primera introducció en aquest camp, ja que l'Educació Emocional és un procés educatiu continu i permanent, és a dir, que s'ha d'anar fent al llarg de tota la vida.

En aquestes primeres edats, serà molt important aquest treball, ja que d'aquesta forma, l'infant tindrà les primeres experiències en el camp de les emocions, d'una forma més conscient. Aquestes primeres experiències, poden servir-li, entre d'altres aspectes, per a:

- Anar entenent millor els fenòmens emocionals que li vagin sorgint.
- Desenvolupar la seva consciència emocional,
- Augmentar la seva capacitat per a controlar les emocions.
- Fomentar una actitud positiva davant la vida.

S'ha de tenir molt en compte, que aquests nens/es són uns fantàstics observadors i a la vegada imitadors. És per això, que s'haurà d'anar amb molta cura amb l'actitud que mostri l'adult davant d'ells, ja que si aquesta és negativa, la resposta dels nens/es també ho serà. Però si es mostra respectuós, dinàmic, afectuós, la resposta d'ells serà molt enriquidora, tan per als propis infants que aprendran una forma positiva de relacionar-se amb els altres i també per al formador, ja que rebrà d'ells el seu millor regal: el seu somriure.

Analitzant tots aquests aspectes, s'observa que tant en diferents desenvolupaments, en la Psicomotricitat, com en l'Educació Emocional, es dóna molta importància al paper del **joc**, ja que es tracta d'una eina que ajuda a potenciar els desenvolupaments motriu, afectiu, cognitiu i social de l'infant.

En aquesta etapa, dels 3 als 6 anys, s'observa que el tipus de joc que més s'adequa a les característiques d'aquest nen, és el **joc simbòlic**, al tractar-se d'un recurs que permet al nen:

- Començar a jugar amb els símbols i les combinacions d'aquests.
- Potenciar la representació mental d'imatges visuals, auditives o cinestèsiques que tenen alguna semblança amb l'objecte representatiu.
- Expressar, amb moviment o sense, les seves experiències emotives i afectives, conscients o inconscients.
- Satisfer en el món imaginari, els desitjos que en el món objectiu no pot encara realitzar.

A més, el nen d'aquestes edats es se'n molt atret per aquest tipus de recurs, mostrant-se motivats, amb una actitud molt participativa i implicats amb les activitats que utilitzen el joc simbòlic.

Però en la utilització del joc simbòlic s'han de tenir en compte, dos moments en la evolució del nen:

- *Dels 2 als 4 anys*, que és el període on el joc simbòlic té el punt més alt. Als 2 anys es capaç de simbolitzar accions que ell fa habitualment i traslladar-les a objectes; i imitar les accions dels adults i traslladar-los al "nino", arribant a identificar-se plenament en aquestes imitacions. Als 3 anys s'enriqueix de gran imaginació, construeix escenes senceres i complexes des de la transposició de la vida real, fins la invenció de situacions lúdiques. Aquesta nova capacitat, dóna lloc a combinacions lúdiques en les quals apareixen desitjos reprimits de la realitat i que es satisfan en el joc: combinacions compensades, liquidatòries, i anticipatòries.

- *Dels 4 als 7 anys*, hi ha una declinació del joc simbòlic. El símbol es va fent menys egocèntric i es va transformant en la direcció de perdre representació imitativa de lo real, arribant a perdre aquest caràcter de deformació, per la necessitat de compartir el simbolisme amb els companys del joc, al desenvolupar-se el joc simbòlic col·lectiu.

I al moment de treballar el joc simbòlic, s'hauran de tenir en compte els següents tres nous caràcters que diferencien aquests jocs:

- Les combinacions simbòliques seran coherents en quant a la seqüència i ordre dels fets.

- Es dona una preocupació creixent per la veracitat de la imitació exacte de lo real, i les accions es succeeixen en l'ordre adequat.

- Amb el començament del simbolisme col·lectiu es dona una diferenciació dels papers més clara i es fan més complementaris.

5.2.- Objectius.

A continuació es mostren els objectius generals que marcaran els trets principals d'aquesta proposta, així com els objectius didàctics que serviran de guia per a la seva aplicació.

Objectius generals.

1.- Educar la capacitat sensitiva de l'infant, a partir de les sensacions del propi cos i de les sensacions relatives al món exterior.

Mitjançant el moviment corporal, es produeixen multitud de sensacions al cos de l'infant sobre el to muscular, la respiració, la posició relativa dels segments corporals, les emocions....

Gràcies també a l'activitat corporal, l'infant contacta amb el món, rebent sensacions de les característiques del seu entorn (color, forma, mida, alçària, grossària...) i de les relacions amb d'altres individus que el rodegen (afectivitat, rebuig, indiferència...).

2.- Educar la capacitat perceptiva de l'infant, ordenant i estructurant tota la informació relativa al propi cos i al món exterior.

Mitjançant l'adquisició de l'esquema corporal, s'aconseguirà que el moviment estigui perfectament adaptat a l'acció i de forma el més automitzada possible.

A través de la pròpia activitat, s'estructuraran les sensacions relatives al món exterior i les relacions espacials i temporals, així com la coordinació dels moviments corporals amb els elements del món exterior.

Amb la millora de la comprensió dels fenòmens emocionals que li vagin sorgint, anirà desenvolupant la seva consciència emocional i augmentant la seva capacitat per a controlar les emocions.

Objectius didàctics.

1.- Identificar les característiques físiques, motrius, d'opinió, emocionals i sentimentals pròpies, així com les dels altres, tant globalment com segmentària.

2.- Tenir una imatge ajustada i positiva de la pròpia identitat i les pròpies possibilitats i limitacions, així com les dels altres.

3.- Adquirir un control actiu del to muscular, la respiració, les emocions, la postura i el moviment del cos per a desenvolupar les accions de la vida quotidiana.

4.- Consolidar les nocions de l'espai i el temps implicades en les postures, els moviments i els desplaçaments corporals.

5.- Augmentar la confiança amb les seves possibilitats d'acció, acceptant les limitacions d'acció pròpies i de l'entorn.

6.- Millorar l'autonomia en les tasques diàries, en el joc, en la resolució de petits problemes (emocionals i motrius) de la vida quotidiana.

7. Mostrar actituds de respecte, ajuda, col·laboració i solidaritat cap als companys.

8.- Progressar en l'adquisició d'hàbits d'higiene i neteja cap al propi cos i l'entorn (instal·lacions, material...).

9.- Respectar les regles que regeixen els jocs i certes normes bàsiques.

10.- Percebre i expressar les experiències i sensacions viscudes pel propi cos.

5.3.- Continguts.

Després de nomenar els objectius, tant generals, com didàctics, en aquest apartat es descriuen tots els continguts que es tindran en compte durant la posada en pràctica d'aquesta proposta de treball, al llarg del Segon Cicle d'Educació Infantil..

En cursiva apareixen aquells continguts que pertanyen principalment a altres àrees, però que poden ser treballats dins d'aquesta proposta.

Els continguts estan distribuïts en els següents blocs:

Bloc 1: El cos i la pròpia imatge.

Bloc 2: Joc i moviment.

Bloc 3: L'activitat i la vida quotidiana.

Bloc 4: Tenir cura d'un mateix.

En cadascun dels blocs anteriors, hi ha descrits els continguts conceptuals, procediments i d'actituds.

Bloc 1: El cos i la pròpia imatge

Conceptes

1. El Propi cos: esquema corporal.

1.1 Imatge global del cos.

1.2 Segments corporals:

1.2.1 Cap.

1.2.2 Tronc.

1.2.3 Extremitats: braços, cames.

1.3 Parts del cos:

1.3.1 Parts externes.:

- Cap: cara, ulls, nas, boca, orelles, cabell, coll, front, celles, barbeta, pestanyes, parpelles, galtes, dents, llengua, llavis.

- Tronc: espatlles o muscles, pit, panxa, esquena, cul, mames, vulva, penis, cintura, natges, aixelles.

- Extremitats: braços, colzes, canells, mans, ungles, dits, palmell i dors de la mà, cames, genolls, turmells, peus, dits, ungles, taló i planta.

1.3.2 Algunes parts internes: ossos, pulmons, estómac, cervell, cor.

1.4 Simetria corporal:

1.4.1 Eix de simetria.

1.4.2 Simetria d'ambdós costats del cos.

1.4.3 Lateralitat.

1.5 *Secrecions del cos humà: pipi, caca, llàgrimes, mocs, saliva, suor.*

1.6 Funció i utilitat dels segments i les parts del cos:

1.6.1 Parts externes:

- Cap: protecció, visió, degustació, i alimentació o sentit de l'olfacte.

- Tronc.

- Extremitats: manipulació, sentit del tacte, locomoció.

1.6.2 Parts internes: suport del cos, respiració, digestió, pensament.

1.7 Característiques i qualitats de les parts del cos:

1.7.1 Parts toves i parts dures.

1.7.2 Parts mòbils i parts immòbils.

1.7.3 Parts que poden i no poden produir sons.

1.7.4 Parts que poden i no poden obrir-se i tancar-se.

1.7.5 Parts que poden i no poden inflar-se.

1.7.6 Parts que poden i no poden tocar-se o encreuar-se.

1.8 Característiques diferencials.

1.8.1 Gènere: nen i nena, noi i noia: senyor i senyora.

1.8.2 Alçària: alt - alta i baix - baixa.

1.8.3 Grossària: gras - grassa i prim - prima.

1.8.4 Color de la pell, del cabell, dels ulls.

1.8.5 Edat: nadó, nen/nena, noi/noia, jove, senyor/senyora, ancià/anciana.

2 Sensacions i percepcions del cos.

2.1 Necessitats bàsiques del cos:

2.1.1 Necessitat d'escalfar-se: el fred.

2.1.2 Necessitat de refrescar-se: la calor.

2.1.3 Necessitat de beure: la set.

2.1.4 Necessitat d'alimentació: la fam i la sacietat.

2.1.5 Necessitat d'evacuació: el pipi i la caca.

2.1.6 Necessitat de dormir: la son.

2.1.7 Necessitat de descansar: la fatiga.

2.1.8 Necessitat d'aliviar: el dolor.

2.1.9 Necessitat de respirar: l'asfíxia.

2.1.10 Necessitat de companyia i afecte: la solitud.

2.2 Els sentits:

2.2.1 Les parts corporals que intervenen en la percepció de la informació sensorial i les seves funcions:

- Els ulls: la vista per a veure.

- Les orelles: l'oïda per a escoltar.

- El nas: l'olfacte per a olorar.

- La boca: el gust per a degustar.

- Les mans, la pell: el tacte per a tocar.

2.2.2 Qualitats sensorials que es perceben amb els sentits:

- Amb la vista: color, forma, mesura, situació i orientació espacial.

- Amb l'oïda, presència i absència de so, durada, intensitat, i timbre.

- Amb l'olfacte: olors agradables i desagradables, olors de productes habituals.

- Amb el gust: dolç, salat, amarg, àcid.

- Amb el tacte: sec, mullat, llis, rugós, fi, aspre, fred, calent, dur, tou, sòlid, líquid.

2.2.3 Les possibles confusions o errors de la percepció sensorial.

3 Sentiments i emocions.

3.1 Els sentiments i les emocions propis, els dels altres i les seves interaccions:

3.1.1 Preferències i gustos: grat i desgrat, acceptació i refús.

3.1.2 Interessos: activitats motivadores i activitats sense interès per al nen o la nena.

3.1.3 Emocions: alegria i tristesa, tranquil·litat i intranquil·litat, seguretat i inseguretat, sorpresa, por, enuig.

3.1.4 Vivències: experiències conegudes i experiències noves per al nen o nena.

4 Autoestima

4.1 La pròpia identitat:

4.1.1 El físic.

4.1.2 El caràcter.

4.1.3 Les limitacions.

4.1.4 Les preferències.

4.1.5 La identitat sexual.

4.2 L'autonomia personal:

4.2.1 La satisfacció de les pròpies necessitats bàsiques.

4.2.2 La resolució dels problemes (emocionals i motrius).

4.3 L'autoafirmació:

4.3.1 La individualització respecte als altres.

4.3.2 Els propis punts de vista.

4.4 El grup:

4.4.1 Un mateix com a part d'un grup.

4.4.2 Paper dintre del grup.

Procediments

1 Exploració i identificació del propi cos, tant globalment com segmentària, de les característiques i qualitats personals i de les dels altres, i observació de les diferències i semblances.

1.1 Identificació global del propi cos i del dels altres:

1.1.1 Observació i exploració del propi cos i del dels altres.

1.1.2 Identificació del propi cos i del dels altres.

1.1.3 Adquisició de la imatge global del cos humà a partir del propi cos i del dels altres.

1.1.4 Percepció dels canvis físics propis i la seva relació amb el pas del temps.

- 1.2 Identificació dels segments corporals:
 - 1.2.1 Observació i percepció dels segments corporals.
 - 1.2.2 Diferenciació dels segments corporals.
 - 1.2.3 Associació dels segments corporals amb les paraules que els designen.
- 1.3 Identificació de les parts externes i d'algunes parts internes del cos:
 - 1.3.1 Observació i percepció de les parts externes del cos.
 - 1.3.2 Diferenciació de les parts externes del cos.
 - 1.3.3 Associació de cada part externa amb la paraula que la designa.
 - 1.3.4 Reconeixement de les parts del cos i expressió verbal del nom de cadascuna en el propi cos i en el dels altres.
 - 1.3.5 Reconeixement de les parts del cos i expressió verbal del nom de cadascuna en fotos, nines, dibuixos...
 - 1.3.6 Coneixement d'algunes parts internes del cos a partir de les seves funcions.
 - 1.3.7 Localització d'aquests òrgans a la part del cos corresponent.
 - 1.3.8 Associació de cada part interna del cos amb la paraula que la designa.
- 1.4 Percepció de la simetria corporal:
 - 1.4.1 Descobriment de l'eix de simetria corporal.
 - 1.4.2 Discriminació de les dues parts simètriques del cos.
 - 1.4.3 Descobriment i progressiu afiançament de la pròpia lateralitat.
- 1.5 Identificació de les secrecions del cos humà:*
 - 1.5.1 Observació i percepció de les secrecions del cos humà.*
 - 1.5.2 Discriminació de les secrecions del cos humà.*
 - 1.5.3 Associació de cada secreció amb la paraula que la designa.*
 - 1.5.4 Utilització oral de les paraules que designen les secrecions humanes.*
- 1.6 Reconeixement de la funció i utilitat de les parts del cos:
 - 1.6.1 Coneixement de les parts del cos.
 - 1.6.2 Associació de cada part corporal amb la seva funció.
 - 1.6.3 Verbalització de la utilitat de les parts del cos.
- 1.7 Identificació dels sentiments i emocions propis i dels altres.
 - 1.7.1 Observació i percepció dels sentiments i emocions propis.
 - 1.7.2 Diferenciació dels sentiments i les emocions.
 - 1.7.3 Associació de cada sentiments i emoció amb la paraula que la designa.
 - 1.7.4 Reconeixement dels sentiments i emocions en fotos, dibuixos, cares dels companys...
 - 1.7.5 Expressió de sentiments i emocions indicades, amb la pròpia cara.

- 1.7.6 Expressió de sentiments i emocions indicades, amb tot el cos
- 1.8 Discriminació de les característiques i qualitats del cos.
- 1.9 Identificació d'un mateix com a membre d'un grup.

Actituds

1. Acceptació o valoració ajustada de la pròpia identitat i de les seves possibilitats i limitacions.

- 1.1 Acceptació de les característiques físiques pròpies.
- 1.2 Curiositat per descobrir les possibilitats corporals:
 - 1.2.1 Possibilitats sensorials.
 - 1.2.2 Possibilitats motrius.
 - 1.2.3 Possibilitats expressives.
 - 1.2.4 Possibilitats afectives
- 1.3 Acceptació de les pròpies necessitats bàsiques:
 - 1.3.1 Actitud positiva davant de les necessitats bàsiques.
 - 1.3.2 Iniciativa per a la satisfacció de les necessitats bàsiques:
 - Autonomia per a la resolució de les necessitats bàsiques.
 - Petició d'ajuda a les persones adultes per a la resolució de necessitats bàsiques.
- 1.4 Acceptació dels propis sentiments i emocions:
 - 1.4.1 Desig de manifestació dels propis interessos, gustos i preferències.
 - 1.4.2 Desig d'exteriorització dels sentiments i les emocions personals.
 - 1.4.3 Satisfacció per comunicar les vivències i els sentiments propis.
- 1.5 Acceptació de les pròpies limitacions.
 - 1.5.1 Actitud positiva davant de les pròpies limitacions.
 - 1.5.2 Col·laboració amb els companys i companyes i persones adultes per tal de superar o suplir aquestes limitacions.

2. Valoració de si mateix.

- 2.1 Confiança i seguretat en les pròpies capacitats motrius.
- 2.2 Confiança i seguretat en les pròpies capacitats intel·lectuals.
- 2.3 *Seguretat en les pròpies produccions:*
 - 2.3.1 *Produccions orals.*
 - 2.3.2 *Produccions manipulatives.*
- 2.4 Confiança en les pròpies percepcions sensorials.
- 2.5 Confiança en els propis recursos per resoldre les tasques que siguin al seu abast.
- 2.6 *Seguretat en les seves pròpies opinions.*

3 Actitud positiva davant les manifestacions d'afecte de les persones adultes i d'altres nens o nenes.

3.1 Sentiment de plaer davant les manifestacions d'afecte dels altres (persones adultes i nens - nenes).

3.2 Desig de respondre positivament a les manifestacions d'afecte dels altres.

3.3 Agraïment per l'ajuda dels altres.

4 Acceptació de les diferències, de la identitat i les característiques dels altres.

4.1. Desig de relacionar-se amb els companys i companyes.

4.2 Acceptació de la identitat dels altres:

4.2.1 Acceptació de les característiques físiques i motrius, de l'opinió, de les emocions i els sentiments dels altres.

4.2.3 Interès per escoltar les vivències i els descobriments dels altres.

4.2.4 Comprensió i ajut als companys i companyes amb problemes o limitacions físiques i/o psíquiques.

4.3 Adaptació de la pròpia resposta a la situació dels altres:

4.3.1 Sensibilitat i comprensió de les situacions dels altres.

4.3.2 Actitud d'ajut als companys i companyes en situacions compromeses.

4.3.3 Desig de compartir els objectes i les experiències amb els altres.

- Objectes com són joguines, material escolar...

- Experiències que poden ser positives i negatives.

Bloc 2: Joc i moviment

Conceptes

1 El to, la respiració, les postures i els moviments del cos.

1.1: El to muscular:

1.1.1: Tens.

1.1.2 :Normal.

1.1.3 :Relaxat.

1.2: La respiració:

1.2.1: Bucal i nasal

1.2.2: Inspiració i expiració.

1.2.3: Hipoventilació en situació de repòs i hiperventilació en situació d'esforç.

1.2.4: Capacitat respiratòria.

1.2.5: Freqüència respiratòria.

1.3: Les postures corporals:

1.3.1: Dempeus.

1.3.2: Assegut.

1.3.3: De genolls.

1.3.4: A la gatzoneta.

1.3.5: Ajagut.

1.3.6: A quatre grapes.

1.4: Les possibilitats motrius del propi cos:

1.4.1: Motricitat global en diverses activitats i jocs motrius:

- Xuts a les pilotes amb direccionalitat o sense.
- Bots a les pilotes.
- Llançaments i recepcions de pilotes.
- Jocs de punteria (dianes, cistelles, bitlles...)
- Jocs de gomes, cordes, xarranca...
- Tombarelles.

1.4.2: Motricitat global en desplaçaments:

*** Horitzontals: gatejant, reptant, rodant, de genolls, asseguts, a la gatzoneta, a quatre grapes.**

*** Drets (de puntetes, de taló, a peu coix, a peus junts).**

*** La marxa.**

*** La cursa.**

*** Els salts i les caigudes.**

*** Els girs.**

*** Seguint un traçat determinat i un sentit (ziga-zaga, cap a enrere, de costat, etc.).**

1.4.3 Motricitat global en desplaçaments amb obstacles.

- Desplaçaments per bancs, cadires, rampes, rodes, cilindres, escales, desnivells...

- Jocs dels parcs: tobogan, gronxador, bola, mitja lluna.

1.4.4 Motricitat global amb aparells:

- Desplaçaments amb xanques.

- Desplaçaments amb patinets, tricicles, bicicletes...

1.4.5 Motricitat dels segments corporals:

- Moviment del cap, coll, tronc i extremitats.

- Moviments simètrics i asimètrics

- Moviments simultanis i alternatius.

- Moviments unilaterals i bilaterals.

1.4.6 Motricitat fina:

- Moviments per agafar i deixar objectes.

- Pressions.

- Enroscat i desenroscat de femelles a cargols o de taps de rosca a la seva ampolla corresponent.

- Enfilat de boletes o macarrons en un cordill.

- Cordat i descordat de botons i cremalleres.

2. Nocions d'espai i temps implicades en les postures, els moviments i els desplaçaments corporals.

2.1 Situació i orientació espacial:

2.1.1 Dins i fora.

2.1.2 A dalt i a baix.

2.1.3 Davant i darrere.

2.1.4 A sobre i a sota.

2.1.5 Aquí i allà.

2.1.6 Junt i separat.

2.1.7 Entre i al voltant.

2.1.8 A prop i lluny.

2.1.9 Un costat i l'altre costat.

2.1.10 Dreta i esquerra pròpies.

2.1.11 Des de, cap a, fins a.

2.1.12 Obert i tancat.

2.1.13 Al principi, enmig, al final.

2.1.14 Primer, segon, tercer i últim

2.1.15 Abans i després.

2.1.16 Espai habitual del nen o nena.

2.1.17 Espais nous ben delimitats.

2.1.18 *Espai gràfic.*

2.2 Nocions temporals:

2.2.1 Velocitat: ràpid i lent, a poc a poc i de pressa.

2.2.2 Durada: poc temps i molt temps, estona curta i estona llarga.

2.2.3 Ritmes: interns (respiració...) i externs (cançó, tambor...)...

2.2.4 Inici del moviment i aturada.

2.2.5 Acceleració i desacceleració.

2.2.6 Simultaneïtat: ara, al mateix temps.

2.2.7 Successió o seqüència: abans durant i després: principi i final; primer, segon, tercer i últim.

Procediments

1.- Control actiu del to, la respiració, la postura i el moviment del cos

1.1.- Regulació del to muscular:

1.1.1.- Observació i exploració del to muscular a tot el cos o a una part.

1.1.2.- Percepció i discriminació dels diferents estats del to muscular.

1.1.3.- Control actiu del to muscular.

1.1.4.- Adaptació del to muscular a la situació, als objectes, a les accions i als altres.

1.2.- Regulació de la respiració:

1.2.1.- Observació i exploració de la respiració.

1.2.2.- Percepció de la pròpia respiració i de la dels altres.

1.2.3.- Descobriment de la respiració com a base d'algunes accions com bufar, xiular, parlar...

1.2.4.- Control actiu de la respiració.

1.2.5.- Utilització habitual de la respiració nasal.

1.2.6.- Desenvolupament de l'amplitud i la capacitat respiratòria.

1.2.7.- Utilització de la respiració per a relaxar-se.

1.3.- Regulació de la postura:

1.3.1.- Observació i exploració de la postura.

1.3.2.- Percepció i discriminació de les diferents postures que pot adoptar el cos humà.

1.3.3.- Control actiu de la postura.

1.3.4.- Adaptació de la postura a la situació, als objectes, a les accions i als altres.

1.3.5.- Imitació de postures.

1.3.6.- Invenció i creació de postures.

1.3.7.- Memorització de postures a curt, mitjà i llarg termini.

1.3.8.- Romandre en una postura durant un cert temps.

- 1.3.9.- Control de l'equilibri estàtic en una postura determinada durant uns segons.
- 1.4.- Regulació del moviment:
- 1.4.1.- Observació i exploració de les capacitats i limitacions motrius del propi cos.
- 1.4.2.- Percepció i discriminació de les possibilitats motrius.
- 1.4.3.- Control progressiu del moviment en relació amb les activitats diverses en què està implicat.
- 1.4.4.- Coordinació de la vista amb la mà o amb el peu per a diferents accions.
- 1.4.5.- Coordinació i control dels moviments i desplaçaments globals amb variables d'espai i temps.
- 1.4.6.- Control de l'alçada i de l'equilibri en els desplaçaments globals amb obstacles i desnivells i en els jocs dels parcs.
- 1.4.7.- Control de l'equilibri i la direcció en els desplaçaments amb aparells.
- 1.4.8.- Coordinació i control motriu del moviment segmentari.
- 1.4.9.- Imitació de moviments i desplaçaments.
- 1.4.10.- Creació i invenció de noves possibilitats de jocs motrius.
- 1.4.11.- Memorització de moviments i desplaçaments a curt, mitja i llarg termini.
- 1.4.12.- *Control dels moviments precisos en la activitat manipulativa:*
- *Jocs manipulatius (mosaics, trencaclosques...).*
 - *Rutines (vestir-se, menjar...).*
 - *Activitats d'exploració de joguines, de materials...*
- 1.4.13 *Control de les característiques dels traços bàsics de l'escriptura:*
- *Punt de partida.*
 - *Direccionalitat.*
 - *Sentit de rotació.*
 - *Encreuaments.*
 - *Continuïtat i discontinuïtat.*
 - *Tensió i relaxació.*
- 1.4.14 *Coordinació dels moviments precisos en l'escriptura dels traços bàsics.*
- 1.4.15 *Coordinació dels moviments precisos en l'escriptura de nombres i lletres.*
- 1.4.16 Exercitar lliurement la pròpia lateralitat en les activitats motòriques i manipulatives.

2 Estructuració de l'espai.

2.1 Adquisició de les nocions espacials:

2.1.1 Percepció de les diferents situacions espacials.

2.1.2 Associació de les paraules que expressen situacions espacials amb les situacions corresponents.

2.1.3 Verbalització de les situacions espacials.

2.2 Situació i desplaçament en l'espai real:

2.2.1 Observació, exploració i percepció de l'espai exterior.

2.2.2 Situació del nen o nena en relació als objectes i dels objectes en relació a ells.

2.2.3 Orientació correcta del nen o nena per situar-se i desplaçar-se en el seu entorn habitual (a casa, a l'escola...).

2.2.4 Orientació correcta del nen o nena per situar-se i desplaçar-se per espais nous ben delimitats (a casa d'un amic o amiga, en un parc...).

2.3 Organització de l'espai gràfic:

2.3.1 Percepció del límit de l'espai gràfic.

2.3.2 Distribució proporcional de les formes i els dibuixos a l'espai gràfic.

2.4 Adquisició de les nocions temporals:

2.4.1 Comprensió de les nocions temporals implicades en els moviments corporals.

2.4.2 Expressió de les nocions temporals implicades en els moviments i desplaçaments corporals.

Actituds

1.- Confiança en les pròpies possibilitats d'acció.

1.1 Seguretat en la cursa.

1.2 Seguretat en els salts i les caigudes.

1.3 Confiança en el propi equilibri en els desplaçaments amb desnivells.

1.4 Seguretat en els moviments en els jocs dels parcs.

1.5 Confiança en les pròpies habilitats manipulatives.

2. - Plaer per l'exercici físic i el risc controlat, sense temeritats.

- 2. 1 Participació activa en les activitats motrius proposades.
- 2. 2 Satisfacció per la invenció i creació de noves possibilitats de jocs motrius.
- 2. 3 Esforç, per vèncer les dificultats superables:
 - 2.3.1 Superació de les dificultats per un mateix.
 - 2.3.2 Petició d'ajut per superar una dificultat.
 - 2.3.3 Agraïment per l'ajut per superar una dificultat.
 - 2.3.4 Satisfacció per superar les dificultats.
- 2.4 Abandó de les temeritats:
 - 2.4.1 Prudència davant d'un perill.
 - 2.4.2. Acceptació de les limitacions d'acció.
 - Limitacions pròpies.
 - Limitacions de l'entorn.

3. Interès per la precisió de moviments.

- 3.1 Esforç per millorar la coordinació de moviments globals.
- 3.2 Pacència per realitzar tasques manipulatives amb precisió.

4 Iniciativa per aprendre habilitats noves.

- 4.1 Esforç per adquirir habilitats motrius amb més dificultat segons la seva edat i la seva capacitat:
 - 4.1.1 Anar amb tricicle.
 - 4.1.2 Anar amb bicicleta de quatre rodes.
 - 4.1.3 Anar amb bicicleta de dues rodes.
 - 4.1.4 Patinar.
 - 4.1.5 Superació dels fracassos en l'aprenentatge de noves habilitats motrius.
 - 4.1.6 Acceptació de l'ajut dels adults per a l'adquisició de noves habilitats motrius.

5. Acceptació de les regles que regeixen els jocs físics i ajustament a certes normes bàsiques.

- 5.1 Desig de participar en els jocs físics amb unes normes de joc.
- 5.2 Interès per conèixer i entendre les normes de joc.
- 5.3 Respecte per les normes d'alguns jocs físics.

6 Actitud d'ajuda i cooperació amb els altres quan es trobin en dificultat

Bloc 3: L'activitat i la vida quotidiana

Conceptes

1 Les diferents activitats de la vida quotidiana (joc, rutines, tasques individuals, col·lectives a classe, a l'aire lliure) i els seus requeriments

1.1 Les activitats del joc.

1.1.1 El joc individual.

1.1.2 El joc compartit.

1.1.3 El joc simbòlic.

1.1.4 El joc i l'aprenentatge:

- Característiques i funció dels elements del joc.
- El joc i l'expressió.
- El joc i la socialització.
- El joc i la investigació.
- El joc i l'entorn.
- El joc i els hàbits.

1.2 Les activitats de rutines:

1.2.1 Els hàbits i els seus requeriments personals i col·lectius.

- En la convivència.
- En les normes de treball.
- En les activitats de la vida quotidiana.

1.3 La resolució de tasques:

1.3.1 Els hàbits de treball.

1.3.2 La tasca individual.

1.3.3 La tasca compartida.

1.3.4 La tasca i l'aprenentatge:

- Les diferents tasques que es desenvolupen durant el dia.
- Les tasques diàries com a mitja d'expressió, socialització i descobriment de l'entorn.

1.3.5 Les pròpies possibilitats cognitives.

2. Les normes de relació i de convivència saludar, acomiadar-se, donar les gràcies, demanar perdó...

2.1 Els hàbits de conducta:

2.1.1 A la classe.

2.1.2 Al gimnàs.

2.1.3 Al pati.

2.1.4 *Al menjador.*

2.1.5 *Al carrer.*

2.1.6 *En els transports.*

2.1.7 *En els espectacles.*

2.1.8 Amb els companys i companyes.

2.1.9 Amb les persones adultes.

2.2. Les maneres més habituals de:

- Saludar.

- Acomiadar-se.

- Donar les gràcies.

- Demanar una cosa.

- Demanar ajuda.

- Oferir-ne.

- Demanar perdó.

Procediments

1 Reconeixement de les diverses activitats de la vida quotidiana. jocs, rutines, tasques individuals, col·lectives a la classe, a l'aire lliure i els seus requeriments.

1.1 Control progressiu de la seva agressivitat en les activitats:

1.1.1 Observació de conductes agressives que a vegades sorgeixen en les activitats.

1.1.2 Identificació de conducta agressiva/no agressiva.

1.1.3 Verbalització de conducta agressiva/no agressiva.

1.1.4 Utilització progressiva de conductes no agressives a través de la comunicació.

1.2 Observació d'hàbits d'ordre, constància, atenció i capacitat d'esforç en la realització d'activitats.

1.3 Verbalització d'hàbits d'ordre, constància, atenció i capacitat d'esforç, en la realització d'activitats.

1.4 Utilització d'hàbits d'ordre, constància, atenció i capacitat d'esforç, en la realització d'activitats:

1.4.1 Realització de les tasques i treballs en silenci quan així es requereix.

1.4.2 Manteniment de la netedat i ordre del material usat en tota activitat.

1.4.3 Ordenació del material en totes les activitats.

2 Utilització adequada de les normes de relació i de convivència: saludar, acomiadar-se, donar les gràcies, demanar perdó.

2.1 Observació de les normes cíviques més habituals de conducta en la relació amb el context.

2.2 Identificació de les normes més habituals de bona conducta i d'educació.

2.3 Memorització del vocabulari relacionat amb les normes de conducta i educació.

2.4 Utilització de les normes més habituals de conducta i de convivència entre nens i nenes i amb els adults:

2.4.1 Habitució progressiva a esperar el torn en les diverses situacions de la vida quotidiana.

2.4.2 Utilització de les formes més habituals per:

- Saludar.
- Acomiadar-se.
- Donar les gràcies.
- Demanar una cosa.
- Demanar ajuda.
- Oferir-ne.
- Demanar perdó.

3 Planificació seqüenciada de l'acció en funció de la informació rebuda o percebuda, per resoldre una tasca senzilla o un problema de la vida quotidiana.

3.1 Plantejament progressiu de diverses hipòtesis davant d'un problema (emocional i motriu).

3.2 Elecció d'elements o recursos.

3.3 Posada en practica de l'estratègia elegida.

3.4 Comprovació de la solució satisfactòria o no del problema.

3.5 Utilització de les solucions.

3.6 Generalització de la solució.

3.7 Recerca de noves estratègies.

Actituds

1. Iniciativa i autonomia en les tasques diàries en els jocs i en la resolució de petits problemes (emocionals i motrius) de la vida quotidiana, i valoració del treball ben fet.

- 1.1 Atenció progressiva per a la realització d'activitats.
- 1.2 Constància i concentració en les activitats.
- 1.3 Actitud positiva cap a la regularitat de les experiències de la vida de classe.
- 1.4 Iniciativa en les activitats.
- 1.5 Autonomia progressiva en les activitats diàries.
- 1.6 Gust pel treball ben fet.
- 1.7 Plaer per la participació activa en totes les activitats.

2 Actituds de col·laboració i solidaritat descentrar-se del propi punt de vista i tenint en compte el dels altres, així com coordinant els propis interessos amb els dels altres.

- 2.1 Acceptació dels errors propis i de les correccions o crítiques dels altres.
- 2.2 Responsabilitat individual en les activitats de grup.
- 2.3 Sentiments de pertinença a un grup.
- 2.4 Col·laboració amb els membres del grup.
- 2.5 Acceptació de les regles, hàbits i normes de treball i de convivència.

3 Acceptació de les possibilitats i limitacions pròpies i d'altres en la resolució de tasques; actuació ajustada.

- 3.1 Respecte envers els companys, les companyes i les persones adultes.
- 3.2 Acceptació de membres del grup amb diferències.
- 3.3 Respecte envers els companys i companyes de diferents races, ètnies, creences, grups socials, etc.
- 3.4 Valoració dels membres del grup.
- 3.5 Plaer per pertànyer a un grup de treball.
- 3.6 Gust per utilitzar les fórmules socials que reflecteixen bona conducta.
- 3.7 Sentiment d'amistat.

4 Actitud positiva cap a la regularitat de les experiències de la vida quotidiana.

4.1 Participació progressiva en les experiències de la vida quotidiana.

4.2 Gust per l'ordre i constància en les diferents experiències de la vida quotidiana.

Bloc 4: Tenir cura d'un mateix

Conceptes

1 La salut i la cura d'un mateix.

1.1 Higiene i netedat de mans, cara, nas, mocs, cul, dents, cos, cabell (pentinat i rentat), roba i cura del calçat.

1.2 *Aliments i hàbits d'alimentació:*

1.2.1 *Aliments bàsics, propietats i repercussió a l'organisme: la llet i els productes làctics, l'aigua, el pa, la carn, el peix, els ous, la fruita i els sucs, la verdura, la pasta, les fècules.*

1.2.2 *Distribució dels aliments durant el dia: l'esmorzar, el dinar, el berenar, el sopar.*

1.2.3 *Característiques dels aliments: aliments que es beuen, aliments que es mengen, aliments que es mengen crus, aliments que es mengen cuits, aliments que es mengen frescos, aliments en conserva.*

1.2.4 *Els hàbits higiènics en l'alimentació: aliments saludables, aliments no saludables, dieta moderada, excés del consum d'aliments, defecte d'aliments, cura que requereix l'alimentació.*

1.3 La malaltia i el dolor corporal:

1.3.1 El dolor corporal a:

- El cap: boca, dents, queixals, llengua, llavis, orelles, coll, ulls, nas, front, clatell.

- El tronc: panxa, cul, pit, esquena, genitals, espatlles.

- Les extremitats: braç, mà, dit, colze, cama, peu, genoll.

1.3.2 La salut i el benestar corporal: trobar-se bé o malament, malalt o sa, guarit.

1.3.3 Les malalties més comunes i els seus símptomes: grip, febre, angines, mal de coll i febre, constipat, excreció de mucositat, tos, descomposició, evacuacions contínues.

1.3.4 Les possibles deficiències, les seves característiques, limitacions: els peus plans, els problemes de parla tartamudesa, dislàlies, etc..., la sordesa, la ceguesa, la discapacitat motriu, la lesió cerebral, l'epilèpsia, l'autisme, etc.

1.3 5 Mesures que afavoreixen la salut:

- L'alimentació: dieta equilibrada, consum d'aliments bàsics, perill del consum d'aliments no saludables i llaunadures. Els líquids: saludables i perjudicials*
- El descans: nocturn, repòs diürn, temps lliure, vacances, contacte amb la natura.*
- L'esport: la natació, gimnàstica, dansa.*
- La prevenció: visita periòdica al metge, higiene correcta del cos, us adequat del vestit.*
- Els medicaments: us apropiat.*

2 Tenir cura de l'entorn.

2.1 Neteja i higiene de les dependències del centre:

2.1.1 La higiene i neteja dels llocs de treball i de la classe abans, durant i després de l'activitat: taula, racó, terra, etc.

2.1.2 La neteja de les joguines.

2.1.3 La neteja del utensilis.

2.1.4 La higiene de les mans i ungles abans, durant i després de l'activitat.

2.1.5 La higiene i neteja del pati i dels elements de joc: pneumàtics, pilotes, cordes, etc.

2.1.6 La higiene i neteja dels lavabos: la vora i l'interior de la tassa del WC. abans i després de la seva utilització.

2.2 Neteja i higiene de l'habitació pròpia, individual o compartida.

2.2.1 De les joguines.

2.2.2 Dels elements.

2.3 Tenir cura de l'entorn natural: el carrer, el parc, les plantes, els animals, els elements.

3 Les situacions que poden comportar un perill.

3.1 Utilització dels elements més habituals de joc:

3.1.1 Els elements: el tobogan, els gronxadors, les pedres, la sorra la terra.

3.1.2 Les plantes: comestibles i no comestibles, urticants.

3.1.3 Els animals: perjudicis que poden ocasionar a la persona, tracte adequat amb els animals.

11 Col·laboració i contribució al manteniment de la neteja del centre i dels elements.

- 11.1 Observació del lloc net/brut.
- 11.2 Identificació del lloc net/brut.
- 11.3 Verbalització de la importància de la cura i higiene de la classe i dependències de centre.
- 11.4 Verbalització i utilització dels diferents elements necessaris per a la neteja higiene de la classe, dependències i elements.

12 Utilització adequada d'instruments i instal·lacions.

- 12.1 Observació dels diferents materials i utensilis per a la realització d'activitats.
- 12.2 Identificació de cada un d'ells.
- 12.3 Descripció de l'ús apropiat.
- 12.4 La seva utilització correcta.
- 12.5 Verbalització del seu us incorrecte i perills que pot comportar.
- 12.6 Utilització apropiada i prevenció de riscos que poden comportar els elements del pati, de la naturalesa, de la casa.
- 12.7 Actuació enfront de situacions d'alarma.

13. Col·laboració i participació activa al manteniment de la neteja i higiene de l'entorn natural.

- 13.1 Observació dels elements de la natura i de l'entorn.*
- 13.2 Identificació dels diferents elements que componen la natura.*
- 13.3 Descripció de l'ús correcte de cada un d'ells.*
- 13.4 Descripció de l'ús incorrecte de cada un d'ells.*
- 13.5 Verbalització dels elements de la natura.*
- 13.6 Utilització apropiada dels diferents elements, animals i plantes de la natura.*
- 13.7 Utilització del vocabulari apropiat de l'entorn natural.*

Actituds

1 Gust per un aspecte personal pulcre.

- 1.1 Autonomia progressiva en la higiene i neteja corporal.
- 1.2 Constància en els hàbits de neteja.
- 1.3 Gaudi de l'aspecte personal pulcre.
- 1.4 Petició d'ajuda per a una correcta higiene.

2 Gust per desenvolupar les activitats en entorns nets i ordenats.

- 2.1 Acceptació i respecte de les normes establertes per tenir cura de l'entorn dels elements, animals i plantes de l'entorn i natural.
- 2.2 Cooperació en la neteja i higiene de l'entorn físic i natural.
- 2.3 Constància en els hàbits de neteja de l'entorn.
- 2.4 Plaer per desenvolupar les activitats en entorns nets.
- 2.5 Acceptació i respecte de les normes establertes per a tenir cura dels elements, animals i plantes de l'entorn.

3 Acceptació de les normes establertes del comportament durant els menjars.

- 3.1 Utilització progressiva de coberts i utensilis durant els menjars.*
- 3.2 Autonomia progressiva en l'acte de menjar, seguint les correctes normes de comportament.*
- 3.3 Cooperació en les tasques anteriors i posteriors als menjars.*

4 Acceptació dels aliments que presenta la persona adulta i de dietes en determinades situacions.

- 4.1 Valoració de la preparació d'aliments.*
- 4.2 Participació progressiva en la preparació d'aliments.*
- 4.3 Gaudi dels diferents sabors dels aliments.*
- 4.4 Actitud positiva en les dietes que proposa la persona adulta.*
- 4.5 Presa de consciència de la relació dieta adequada d'acord a situacions de malaltia.*

5 Actitud positiva de mesures per superar la malaltia.

5.1 Presa de consciència progressiva de les mesures que ajuden a superar la malaltia.

5.2 Col·laboració en les mesures prescrites per superar la malaltia:

5.2.1 Acceptació de la dieta.

5.2.2 Acceptació dels medicaments.

5.2.3 Acceptació de posar-se el termòmetre.

5.2.4 Acceptació del descans.

5.2.5 Acceptació de l'hospitalització, etc.

5.3 Presa de consciència de la interacció entre la salut i el benestar corporal.

5.4 Plaer per sentir-se guarit.

6 Actitud de tranquil·litat i col·laboració en situacions de malaltia i petits accidents.

6.1 Acceptació de les pròpies limitacions físiques i psíquiques, d'un mateix i dels altres.

6.2 Exteriorització de sensacions de malestar.

6.3 Petició d'ajuda en situacions de malaltia i petits accidents.

6.4 Cooperació en situacions de malaltia i petits accidents.

6.5 Prudència i precaució en situacions de malaltia i petits accidents.

6.6 Acceptació de les mesures que proposa la persona adulta en situacions de malaltia i petits accidents.

7 Valoració de l'actitud d'ajuda i protecció de familiars i persones adultes en situacions d'higiene i malaltia.

7.1 Respecte envers les persones en situacions de malaltia.

7.2 Actitud positiva envers les persones en situacions de malaltia.

7.3 Col·laboració envers les persones en situacions de malaltia i higiene.

7.4 Actitud tranquil·la i de col·laboració en situacions de malaltia i petits accidents.

7.5 Actitud d'ajuda i protecció envers els altres en situacions d'higiene i malaltia.

3.2 Prevenció de riscos a l'escola i a casa:

3.2.1 Elements perillosos; endolls, vidres trencats, estelles, productes tòxics, foc, materials i utensilis per a la realització de treballs (tisoires, punxons, llapis, goma d'enganxar, materials de laboratori, medicaments, etc).

3.2.2 Situacions d'alarma: malaltia, asfíxia, cops, electrocució.

Procediments

1. Cura i neteja de les diferents parts del cos.

1.1 Observació de les parts del cos més exposades a la brutícia: mans, mocs, cul, dents, ungles, etc.

1.2 Identificació de la brutor i netedat corporal.

1.3 Verbalització de brut i net, mans brutes, etc.

1.4 Observació i descripció dels diferents elements necessaris per a una correcta higiene: sabó, tovallola, raspall de dents, paper higiènic, mocador, aigua.

1.5 Utilització dels diferents elements necessaris per a la neteja i higiene personal.

1.6 Utilització correcta del vocabulari d'higiene i neteja corporal.

2 Discriminació dels diferents tipus d'aliments.

2.1 Observació dels diferents tipus d'aliments.

2.2 Identificació dels diferents tipus d'aliments.

2.3 Comparació dels aliments.

2.4 Classificació dels aliments que es mengen i els que es beuen.

2.5 Verbalització dels diferents tipus d'aliments.

2.6 Utilització adequada dels aliments.

2.7 Representació gràfica d'aliments segons criteri establert.

2.8 Memorització del vocabulari dels aliments.

3 Utilització apropiada dels productes alimentaris segons el criteri de la seva distribució durant el dia.

3.1 Observació dels diferents productes alimentaris que es consumeixen en l'esmorzar, en el dinar, en el berenar i en el sopar.

3.2 Identificació dels diferents productes alimentaris que es consumeixen durant el dia.

3.3 Comparació dels diferents productes alimentaris que es consumeixen en l'esmorzar/berenar amb els que es consumeixen en el dinar/sopar.

- 3.4 Classificació dels productes alimentaris seguint el criteri de la seva distribució durant l'alimentació diària.*
- 3.5 Verbalització dels diferents productes alimentaris que es consumeixen en l'esmorzar/berenar i en el dinar/sopar.*
- 3.6 Utilització apropiada dels productes alimentaris segons el criteri de la seva distribució durant el dia.*
- 3.7 Representació gràfica dels aliments segons el criteri de la seva distribució durant el dia.*
- 3.8 Memorització del vocabulari de l'esmorzar, el dinar, el berenar i el sopar.*

4. Hàbits relacionats amb l'acte de menjar.

- 4.1 Observació dels aliments saludables i dels no saludables per al nostre organisme.*
- 4.2 Identificació dels aliments saludables i dels no saludables per al nostre organisme.*
- 4.3 Classificació de productes alimentaris saludables i no saludables per a la nostra salut.*
- 4.4 Verbalització de productes saludables i no saludables.*
- 4.5 Memorització del vocabulari d'aliments saludables i no saludables.*
- 4.6 Diferenciació de sabors dels diferents aliments.*
- 4.7 Diferenciació de verdures, llegums, fruites, carns, peix.*
- 4.8 Diferenciació i identificació de menjars i líquids per l'olor.*
- 4.9 Utilització d'hàbits correctes durant l'alimentació: utilització progressiva de la cullera, forquilla, ganivet, got, tovalló.*

5 Utilització d'aliments i dicta saludable per al nostre organisme.

- 5.1 Observació de l'excés d'aliments i les seves conseqüències.*
- 5.2 Observació del defecte d'aliments i les seves conseqüències.*
- 5.3 Observació de la dieta equilibrada i les seves conseqüències.*
- 5.4 Identificació de productes saludables que intervenen en una correcta dieta.*
- 5.5 Classificació de la consumició d'excés o defecte de productes bàsics alimentaris a la dieta.*

6 Posada en pràctica de la cura que requereix l'alimentació.

6.1 Observació de la cura que requereix el aliment.

6.2 Identificació de productes en bon o mal estat.

6.3 Verbalització de la cura que requereixen els aliments.

6.4 Consum dels aliments en bon estat i refús dels que estan en mal estat.

7 Diferenciació de les diferents parts del cos en relació amb la sensació de dolor corporal.

7.1 Percepció del dolor.

7.2 Localització del dolor.

7.3 Verbalització del dolor.

8 Utilització de les mesures que afavoreixen la salut.

8.1 Observació del nen o nena malalt/sa.

8.2 Identificació de les malalties més comunes.

8.3 Classificació de les malalties infantils mes comunes.

8.4 Verbalització de les malalties més comunes.

8.5 Utilització dels mitjans sanitària.

9 Descripció de les diferents deficiències físiques i psíquiques.

9.1 Observació de les diferents deficiències físiques i psíquiques més comunes.

9.2 Identificació de les deficiències físiques i psíquiques més comunes.

9.3 Verbalització de les deficiències físiques i psíquiques més comunes.

9.4 Reconeixement de les limitacions d'aquests nens o nenes.

10 Descripció de les mesures que afavoreixen la salut.

10.1 Observació de les diferents mesures que afavoreixen la salut: esport, alimentació, descans, prevenció.

10.2 Identificació d'esport, aliment, descans, prevenció.

10.3 Classificació per oposició de persona esportista/no esportista, grassa/prima, malaltissa/sana, accidentada/no accidentada.

10.4 Verbalització de les mesures que afavoreixen la salut.

10.5 Representació corporal mímica.

5.4.- Activitats d'Ensenyança - Aprenentatge. Estructura bàsica de la sessió.

La funció de les activitats d'Ensenyança – Aprenentatge serà introduir l'alumne en l'essència de Psicomotricitat Emocional, a fi de que sàpiga operar sobre aquesta mitjançant la creació de les corresponents habilitats i estratègies.

Per tant, l'activitat motriu i emocional, constitueix el major nivell de concreció del que es vol ensenyar en aquesta matèria. És el primer escaló de la jerarquia del disseny curricular que es materialitza en un exercici o tasca concreta d'aprenentatge, a través del qual s'intenta aprendre una sèrie de coneixements i aconseguir uns objectius educatius. Encara que habitualment són imposades o suggerides a l'alumne, també poden ser autoimposades o proposades per el propi alumne de cara a aprendre una habilitat.

Les activitats d'E-A de la Psicomotricitat Emocional es basaran en la realització de jocs de diferents tipus: sensoriomotors, emocionals, simbòlics, relaxació... Dins d'aquests jocs, s'inclouen activitats com: danses; contes motrius, sensitius i emocionals; jocs tradicionals i populars...

L'elecció del joc com a recurs principal per a aquesta proposta de treball es basa amb els beneficis que té aquesta eina, ja que:

- És un mitjà d'aprenentatge espontani i d'exercitació d'hàbits intel·lectuals, físics, socials i morals.
- Respon a les necessitats de la dinàmica infantil ja que és atractiu, agradable, voluntari.
- Dóna seguretat, confiança, equilibri intern.
- És una forma d'experimentar amb la realitat i amb ell mateix...
- Permet realitzar adaptacions metodològiques, per tal de sigui més adequat: a l'objectiu o objectius que es vol treballar amb ell, a les característiques del grup - classe...

Les sessions de Psicomotricitat Emocional tindran una estructura bàsica, on hi haurà una sèrie d'activitats que es realitzaran en totes les sessions, per tal de que els infants vagin assimilant aquestes rutines i aprenent una sèrie d'habilitats. D'aquesta manera s'aconseguirà que els infants es sentint més segurs en el desenvolupament de la sessió i vagin sent més autònoms.

L'estructura bàsica d'aquestes sessions estarà distribuïda de la següent forma:

1) Ritual d'inici de l'activitat:

- **Salutació inicial:** Bona tarda i escolta dels comentaris dels alumnes.
- **Preparació per a pujar al mitjà de transport:** tots els alumnes col·loquen el cap damunt les mans que estan a la taula.
- **Pujada al mitjà de transport:** es crida als alumnes que són el conductor i al vigilant que es col·locaran el símbol identificatiu (visera, barret...). El conductor és col·locarà el primer de la fila i el vigilant al darrera. La resta d'alumnes aniran pujant al mitjà de transport, a mesura que el mestre vagi dient el nom de la seva taula.
- **Arrancada del mitjà de transport:** quan tothom estigui col·locat a la fila, amb silenci, es farà la senyal que identifica que el mitjà de transport arranca (el tren: el soroll del xiulet; l'escombra: agafar-se de l'escombra, moure el cul).
- **Camí cap al gimnàs:** tothom segueix en fila, al seu lloc, mentre es fa el soroll del mitjà de transport (el tren: la xemeneia; l'escombra: el vent). El conductor marca el camí i el vigilant observa el comportament dels companys.
- **Arribada al gimnàs:** tothom es va seient a la paret i es treu les sabatilles. El conductor i el vigilant donen al mestre el símbol identificatiu del seu càrrec i el vigilant explica si hi ha hagut algun company que el seu comportament no ha estat adequat i es comenta amb tothom per tal de corregir-ho.
- **Entrada al gimnàs:** un cop tots els alumnes estan asseguts a la paret amb les sabates tretes, es demana silenci, perquè la porta del gimnàs és màgica, els està observant i sòls es podrà obrir quan hi hagi silenci. Si no hi ha silenci, s'enfada i no es podrà entrar al gimnàs. El mestre, obri la porta poc a poc, i fent força, si no hi ha hagut silenci. Aleshores l'infant que ha estat el conductor va cridant els alumnes que estan ben asseguts, amb el cul a terra, en silenci i les sabatilles tretes, per a que vagin entrant al gimnàs, a través del tub.
- **Circuit d'entrada:** els alumnes, un cop surtin del tub, realitzaran un circuit per treballar diferents continguts. En aquest circuit realitzaran: salts de cercles en filera de diferents formes; tombarelles i croquetes en matalassos; reptacions per sota d'objectes; caminaran com a soldats... i al final s'asseuran amb les cames obertes, al mitjà de transport aeri (màrfegues col·locades en fila).
- **Preparació del mitjà de transport aeri (avió, nau espacial):** quan estiguin tots asseguts amb les cames obertes, amb les mans hauran d'engegar el motor situat a: davant (tocar amb la mà l'espatlla del company que tenen davant), darrera (tocar amb la mà la panxa del company que tenen darrera), dalt (aixecar la mà per dalt del cap), baix (tocar amb la mà, la màrfega que tenen entre les cames), a un costat - dreta (estirar la mà del costat que s'indiqui) i a l'altre costat - esquerra.

· ***Viatge amb el mitjà de transport aeri:*** un cop estiguin engegats tots els motors es farà el compte enrere. El mestre anirà indicant amb els dits de la mà els números i els alumnes els aniran cridant amb veu alta. Al arribar al zero, el mestre mourà els braços cap a ells, en senyal de que han començat a volar i els alumnes s'estiraran cap a darrera, col·locant-se damunt del company situat darrera seu, amb els braços estirats i cridant per la velocitat en la que es desplacen (el mestre també crida). Al arribar a la destinació, el mestre cridarà que ja han arribat, i de la frenada, anirà cap a endarrere i els alumnes cap a endavant, tornant-se a col·locar ben asseguts.

2) Part principal:

· ***On hem arribat?:*** El mestre, un cop els alumnes estiguin ben asseguts, expressarà el sobresalt de la velocitat del viatge i mostrarà la seva sorpresa del lloc on s'ha arribat (illa, planeta). El mestre, amb l'ajuda dels alumnes, intentarà esbrinar on estan. Els anirà donant pistes, per a que siguin ells, els qui descobreixen on han arribat i algunes de les possibilitats que té aquest nou lloc on estan. El mestre comentarà i remarcarà, juntament amb els alumnes, les consignes i normes que s'han de seguir per visitar aquest nou lloc. Els recomanarà que visiten el màxim de coses possibles. En el cas que hi hagi alguna activitat amb una certa dificultat, els mestre mostrarà la realització d'aquesta activitat amb l'ajuda d'alguns alumnes.

· ***Inici de l'exploració:*** Un cop la descripció del lloc i les normes d'exploració estiguin explicades, el mestre farà el compte enrere per a que els alumnes puguin anar a la part del lloc que ells vulguin anar.

· ***Exploració lliure:*** els alumnes, seguint les consignes que s'han explicat, anteriorment, aniran, lliurement, explorant, investigant, experimentant... les diferents activitats que en aquest nou lloc es plantegen. El mestre anirà observant el comportament dels alumnes, felicitant-los per les activitats que realitzen i intervindrà en casos de: incompliment de les consignes i normes (per, amb l'ajuda d'altres alumnes, recordar les consignes i normes descrites anteriorment); ajuda a un alumne per realitzar alguna activitat, si aquest li ho demana, però buscant que poc a poc realitzi l'activitat ell sol; accident (per atendre l'alumne i curar les possible ferides); conflicte (per tal de trobar una solució consensuada per les diferents parts); alumnes que tota l'estona realitzen la mateixa activitat (per mostrar-los la possibilitat d'anar a altres parts del lloc on es troben, indicant als alumnes que estan en aquests parts); acumulació de gent en una mateixa activitat (per agrupar els alumnes amb una fila)...

3) Ritual de fi de l'activitat:

- ***Recollida de material:*** el mestre, picarà al pandero, per indicar que tothom ha de parar d'explorar i començar a recollir el material que s'ha utilitzat durant la sessió.

- ***Rotllana de les verbalitzacions:*** els alumnes, demanaran torn de paraula, aixecant el braç, per anar verbalitzant, un per un, aspectes de la sessió, com: l'opinió sobre el lloc que han visitat; les activitats que han descobert i han vivenciat; les sensacions que han tingut durant la seva realització; els conflictes que hagin pogut tenir; propostes de noves activitats... Es remarcarà el mantenir el silenci i escoltar el company que està explicant la seva opinió.

- ***L'acomiadament relaxant:*** quan comenci a sonar la música, tothom, al lloc en el que es troba de la rotllana, s'anirà estirant al terra, tancant els ulls i escoltant la música. El mestre, després de deixar-los que es relaxin una estona, passarà el mocador per tot el cos d'un alumne, el qual, agafarà aquest mocador i ho farà a un altre, i així, fins que tothom estigui despert. A mesura, que donin el mocador al company, aniran cap a fora del gimnàs per posar-se les sabatilles i col·locar-se a la fila.

- ***La recollida dels mocadors:*** els darrers alumnes en despertar-se, seran els encarregats de plegar els mocadors, sols, amb l'ajuda d'un company o el mestre i els dipositaran plegats al seu lloc.

- ***La tornada a la classe:*** es tornarà a fer la fila del mitjà de transport, amb el conductor i el vigilant, per tornar a la classe.

- ***Expressió plàstica del viscut durant la sessió:*** un cop, tots els alumnes arribin a la classe, havent passat pel lavabo, es seuran al seu lloc i expressaran plàsticament les vivències de la sessió que s'ha realitzat. Aquesta activitat es podrà realitzar: dibuixant amb llapis de fusta, retoladors, ceres...; manipulant plastilina, fang...

Aquesta serà l'estructura bàsica que es portarà en gran part de les sessions. Si bé és cert que hi poden haver sessions amb una estructura diferent, com les del principi de curs, ja que en aquestes primeres sessions, s'aniran introduint, poc a poc, les diferents rutines, per a que els alumnes les puguin anar assimilant; i en aquestes primeres sessions es prioritzarà el treballar de continguts que ajudin a que els alumnes del grup – classe es vagin coneixent i cohesionant.

Els continguts propis de la sessió, es treballaran en la part principal de la sessió, que anirà variant en cada sessió. En aquesta part de la sessió, s'organitzarà el gimnàs, prèviament a la sessió (igual que el circuit d'entrada), distribuint el material, de tal forma, que els alumnes puguin interactuar lliurement amb ell, seguint les consignes i normes exposades. D'aquesta forma els alumnes treballaran els continguts establerts per a la sessió.

A continuació, s'adjunten alguns exemples de la part principal de la sessió, on apareix:

- *El títol de la sessió*: servirà per transmetre als alumnes els continguts treballats en la sessió de forma simbòlica.
- *Els objectius* que es pretenen aconseguir.
- *Els continguts* que es treballaran.
- *Les activitats d'E-A* que els alumnes realitzaran.

Títol de la sessió: “Les nostres mans màgiques”.

Objectius:

- * Proporcionar sentiments de pertinença i vinculació.
- * Donar una altra dimensió al contacte físic que no sigui l'agressió.

Continguts:

- Desig de relacionar-se amb els companys i companyes.
- Sentiment de plaer davant les manifestacions d'afecte dels altres.

Activitat d'E-A:

- Diferents tipus de jocs encaminats a buscar el contacte físic afectuós entre els alumnes (abraçades entre dos i més companys, massatges per parelles, recerca de cosquerelles a l'altre, dibuixos a l'espatlla de la parella, la gallina cega).
- Lliure exploració de diferents racons (matalassos, llençols, balls...), on es buscarà el contacte físic de forma espontània.

Títol de la sessió: “Som paletes i construïm cases”.

Objectius:

- * Descobrir possibilitats de manipulació de diferents materials (totxanes de plàstic, fusta, rodes, xanques, peces d'espuma).
- * Desenvolupar l'organització espacial.
- * Mostrar actituds de respecte, ajuda i col·laboració cap a les construccions que facin els companys.

Continguts:

- Moviments per agafar i deixar diferents tipus d'objectes.
- Imaginació i creativitat.
- Estructuració espacial.
- Desig de compartir els objectes i les experiències amb els altres.

Activitat d'E-A:

- Hi haurà quatre racons, marcats amb màrfeques. A cada racó hi haurà un material de construcció (rodes, peces d'espuma, xanques, totxanes de plàstic i de fusta), que no podrà sortir d'aquell racó.
- Els alumnes podran anar a qualsevol racó, interactuar amb el material, individualment o amb els companys, i després canviar de racó.

Títol de la sessió: “L’illa de les piranyes: no tocar el terra”.

Objectius:

- * Desplaçar-se sobre diferents superfícies.
- * Mantenir l’equilibri en superfícies inestables i/o reduïdes.
- * Vivenciar els salts en alçada.
- * Reptar l’espallera i el plint.
- * Despertar la curiositat per descobrir les possibilitats corporals.
- * Augmentar la confiança amb les seves possibilitats d’acció.

Continguts:

- Motricitat global en desplaçaments
- Motricitat global en desplaçaments amb obstacles.
- Coordinació i control dels moviments i desplaçaments globals amb variables d’espai i temps.
- Control de l’alçada i de l’equilibri en els desplaçaments globals amb obstacles i desnivells.
- Curiositat per descobrir les possibilitats corporals.
- Confiança en els propis recursos per resoldre les tasques que siguin al seu abast.

Activitat d’E-A:

- Zona de reptació i caiguda (la muntanya: espallera, plinton i matalassos).
- Desplaçaments sobre diferents superfícies: totxanes de fusta, totxanes de plàstic, peces d’espuma, escales, bancs, tobogans, matalassos, estores...

Tant en l'estructura bàsica de la sessió, com en aquests exemples de la part principal de la sessió, s'observa que el joc simbòlic té una presència important. És tractar d'una eina molt adequada per a les característiques dels infants, ja que se solen identificar amb la simbologia que s'hi representa i els fa augmentar la seva motivació i interès cap a l'activitat. D'aquesta manera els alumnes estan més centrats i implicats en les diferents activitats que es porten a cap. A més, el joc simbòlic és un bon recurs per treballar tant la Psicomotricitat, com l'Educació Emocional, que són els dos camps que es pretenen treballar en aquestes diferents sessions.

Per tal d'entendre més aquesta estructura de la sessió, s'adjunten uns vídeos, on es poden observar algunes de les parts d'aquesta sessió, realitzades per alumnes de P-3. Cal mencionar, que aquests vídeos són d'ús privat, i que per tant que no poden ser exposat en públic.

5.5.- Activitats d'avaluació.

Tal i com indica el Currículum d'Educació Infantil (1992:17), l'avaluació s'entén com *“l'anàlisi del procés d'E-A que permet verificar la coherència i el grau d'eficàcia amb què s'ha concretat cadascun dels seus passos. L'avaluació, per tant, estarà integrada en el procés educatiu, en forma part i constitueix un instrument d'acció pedagògica”*.

Aquesta avaluació complirà, bàsicament, dues funcions:

- Adaptar l'ajut pedagògic a les característiques individuals dels infants mitjançant aproximacions successives. Aquesta funció es concretarà en dos moments del procés d'E-A: al inici d'una nova situació d'aprenentatge i a mesura que el procés es va desenvolupant.

- Determinar si s'han assolit, i fins a quin grau, les intencions educatives que hi ha a la base i en l'origen de la intervenció pedagògica.

Per a que l'avaluació compleixi aquestes funcions, en cada concreció curricular es preveurà el *què, quan, com* s'avaluarà.

Pel que respecta al *què* s'avaluarà, en relació amb l'aprenentatge de l'alumne, es concretaran els objectius didàctics, abans mencionats, en **criteris d'avaluació**, que permetran comprovar si els alumnes estan desenvolupant les capacitats desitjades el millor possible, en funció, sempre, de les característiques individuals de cadascú.

Aquests criteris d'avaluació estan distribuïts segons l'objectiu didàctic al que més es relacionen i estaran ordenats segons la seva dificultat per assolir-ho.

Criteris d'Avaluació:

Objectiu didàctic: 1.- *Identificar les característiques físiques, motrius, d'opinió, emocionals i sentimentals pròpies, així com les dels altres, tant globalment com segmentària.*

- 1) Diferenciar les principals parts del cos: cap, braços, cames, peus, cara, boca, ulls, nas, orelles.
- 2) Diferenciar els òrgans dels sentits (vista, oïda, olfacte, gust i tacte) i reconèixer per a que serveixen.
- 3) Reconèixer diferents parts del cos i les seves possibilitats de moviment.
- 4) Prendre consciència de l'esquema corporal reproduint diferents tipus de desplaçaments.
- 5) Conèixer amb precisió les diferents parts del cos.
- 6) Reconèixer els òrgans dels sentits (vista, oïda, olfacte, gust i tacte) i les seves funcions, apreciànt la seva importància.
- 7) Estructurar el seu esquema corporal per la percepció cinestèsica.
- 8) Interioritzar l'esquema corporal propi i els dels animals.
- 9) Afirmar la lateralitat.

Objectiu didàctic: 2.- *Tenir una imatge ajustada i positiva de la pròpia identitat i les pròpies possibilitats i limitacions, així com les dels altres.*

- 1) Tenir una imatge ajustada i positiva de sí mateix.
- 2) Descriure les qualitats pròpies.
- 3) Desenvolupar la creativitat per a realitzar activitats com a expressió de si mateix i recerca de la seva pròpia identitat.
- 4) Valorar les pròpies virtuts i considerar aspectes a modificar.
- 5) Prendre consciència de si mateix, dels seus actes i la seva realitat.
- 6) Identificar els aspectes positius de nosaltres mateixos que puguin apreciar els altres.

Objectiu didàctic: 3.- *Adquirir un control actiu del to muscular, la respiració, les emocions, la postura i el moviment del cos per a desenvolupar les accions de la vida quotidiana.*

- 1) Desenvolupar el control i la maduració tònica.
- 2) Experimentar i controlar la relaxació, la respiració i el repòs.
- 3) Experimentar la relaxació per a tranquil·litzar el propi cos i ment.
- 4) Desenvolupar la maduració i el control tònic evitant riscos en els seus moviments.
- 5) Desenvolupar el control postural i de processos de desplaçament.
- 6) Exercitar la respiració seguint una melodia o un ritme establert.
- 7) Controlar la respiració amb exercicis de relaxació.

Objectiu didàctic: 4.- *Consolidar les nocions de l'espai i el temps implicades en les postures, els moviments i els desplaçaments corporals.*

- 1) Adoptar diferents posicions en l'espai amb el seu cos respecte als objectes: damunt/a baix, dins/fora, davant/darrera, prop/lluny, a un costat/a l'altre.
- 2) Diferenciar nocions temporals: ahir/avui/demà, dia/nit, ràpid/lent.
- 3) Adoptar diferents posicions en l'espai amb el seu cos respecte als companys: damunt/a baix, davant/darrera, prop/lluny, a un costat/a l'altre.
- 4) Ajustar els moviments del cos al ritme de cançons i melodies.
- 5) Acompanyar melodies senzilles amb instruments no convencionals.
- 6) Aconseguir la percepció i estructuració espacial – temporal amb el seu cos.
- 7) Percebre l'espai i diferenciar alguns conceptes d'orientació.
- 8) Integrar-se en activitats grupals: balls i danses infantils.
- 9) Percebre i distingir les principals nocions i relacions espacials, respecte al propi cos.
- 10) Moure's per l'espai en relació a les nocions del temps.
- 11) Percebre i estructurar la velocitat dels successos del medi.
- 12) Potenciar el sentit de l'orientació espacial i la direccionalitat del moviment, respecte a un o varis punts de referència.
- 13) Percebre la velocitat, la duració i la successió dels fets, per a una bona organització temporal.
- 14) Desenvolupar la expressió corporal en activitats musicals sincronitzant els moviments.

Objectiu didàctic: 5.- *Augmentar la confiança amb les seves possibilitats d'acció, acceptant les limitacions d'acció pròpies i de l'entorn.*

- 1) Mostrar confiança amb les seves possibilitats
- 2) Utilitzar amb confiança les seves possibilitats motrius.
- 3) Experimentar sensacions o estratègies que ajudin a sentir-se millor.
- 4) Adquirir confiança i seguretats bàsiques.

Objectiu didàctic: 6.- *Millorar l'autonomia en les tasques diàries, en el joc, en la resolució de petits problemes (emocionals i motrius) de la vida quotidiana.*

- 1) Adoptar una actitud positiva en la resolució de problemes quotidians.
- 2) Guardar equilibri sobre diferents superfícies.
- 3) Identificar situacions que generen emocions agradables i desagradables.
- 4) Descobrir formes de canalitzar les emocions desagradables.
- 5) Conèixer la necessitat d'alimentar-se.
- 6) Identificar la roba de vestir, segons l'època de l'any.
- 7) Identificar la solució més idònia per a la resolució d'un conflicte
- 8) Saber vestir-se i desvestir-se sol.
- 9) Desenvolupar l'autonomia per a l'adquisició de capacitats motrius.
- 10) Adquirir els hàbits i destreses elementals d'higiene, salut i alimentació.
- 11) Desenvolupar el sentit de responsabilitat.
- 12) Identificar i expressar diferents solucions per a situacions adverses.
- 13) Desenvolupar les conductes específiques d'autocontrol.

Objectiu didàctic: 7. *Mostrar actituds de respecte, ajuda, col·laboració i solidaritat cap als companys.*

- 1) Relacionar-se amb els companys, respectant les seves diferències i col·laborant amb ells.
- 2) Desenvolupar habilitats de relació, expressivitat, sensibilitat i convivència amb els altres.
- 3) Desenvolupar conductes i actituds positives respecte al gènere.

Objectiu didàctic: 8.- *Progressar en l'adquisició d'hàbits d'higiene i neteja cap al propi cos i l'entorn (instal·lacions, material...).*

- 1) Desenvolupar les tècniques de bastar-se a sí mateix.
- 2) Adquirir els hàbits d'higiene i salut.
- 3) Col·laborar amb la cura de l'entorn.

Objectiu didàctic: 9.- *Respectar les consignes i normes de les diferents activitats.*

- 1) Identificar les consignes i normes de les activitats.
- 2) Respectar les consignes i normes de les activitats.

Objectiu didàctic: 10.- *Percebre i expressar les experiències i sensacions viscudes pel propi cos.*

- 1) Percebre i expressar les sensacions i emocions del propi cos.
- 2) Sentir el moviment sobre diferents tipus de superfícies.
- 3) Expressar les pròpies emocions viscudes a través de l'activitat.
- 4) Identificar com es senten els protagonistes d'un conte.
- 5) Expressar lliurement el seu món afectiu i vivències, utilitzant materials plàstics.
- 6) Expressar-se a través de la mimica.
- 7) Expressar mitjançant símbols, situacions agradables i desagradables de la vida.
- 8) Expressar situacions quotidianes amb els companys.
- 9) Valorar els sentiments i emocions viscuts en una determinada activitat.

Els criteris d'avaluació detallats, tindran la funció de proporcionar informació al professorat per a orientar i reconduir el procés d'E-A i conèixer el grau de consecució dels objectius establerts.

En referència al *quan* s'avaluarà, es tindran present les següents avaluacions:

- L'avaluació inicial: és realitzarà al començament de cada nova fase d'aprenentatge, sobre els esquemes de coneixement que posseeixen els infants a propòsit d'uns determinats continguts que es reprenen periòdicament per elaborar-los a diferents nivells de profunditat, per obtenir una informació més precisa i detallada.

- L'avaluació formativa: es portarà a cap durant el procés d'aprenentatge, proporcionant a l'infant l'ajut pedagògic més adequat en cada moment.

L'avaluació, per tant, serà contínua, i estarà integrada en el procés educatiu, en forma part i constitueix un instrument d'acció pedagògica que afavoreix la seva millora.

Pel que fa al *com* s'avalua, aquesta avaluació es realitzarà mitjançant una pràctica formalitzada. Concretant-se a partir d'una observació constant i sistemàtica, per part de la persona educadora, de les conductes que manifesten tant a nivell individual, com col·lectiu, i de les seves respostes davant les activitats d'E-A, mitjançant unes pautes o guions d'observació i un registre de les informacions obtingudes.

A partir de l'observació, s'incideix en el procés de desenvolupament de les capacitats dels infants, estimulants i proposant situacions d'aprenentatge que l'afavoreixin.

En l'observació, es seguiran unes condicions bàsiques:

- Es delimitaran, amb la màxima precisió possible, els comportaments que cal observar.

- Inclouran tots els àmbits de comportament en relació amb els quals s'han definit els objectius.

- Inclouran informacions suficientment detallades sobre les situacions i activitats d'aprenentatge en les quals es manifesten els comportaments registrats.

- Es preveuran les situacions d'observació a l'aula que han de permetre observar els esmentats comportaments.

- Es realitzarà durant el procés d'aprenentatge, i no únicament al principi o al final. Solament d'aquesta manera serà susceptible de proporcionar informacions sobre l'evolució de l'aprenentatge de l'alumnat.

- Es materialitzarà en un registre que permeti seguir aquesta evolució.

L'observació serà un instrument indispensable per a l'avaluació i al moment de la seva utilització, l'educador tindrà en compte la importància de:

- Observar comportaments que serveixin com a indicadors del perquè els nens i les nenes saben o no fer quelcom i del perquè poden o no poden fer quelcom.

- Observar en quines circumstàncies troben majors dificultats i en quines són capaços de superar les qüestions plantejades.

- Els comportaments observats per proposar les activitats d'aprenentatge més idònies a cada cas i moment.

Aquesta observació suposarà un seguiment, i aquest requerirà, alhora, instruments que la facin factible. Els instruments que s'utilitzaran per avaluar seran:

- El diari del mestre.
- El registre anecdòtic.
- Les escales d'observació.
- L'observació externa.
- La conversació amb els alumnes.
- Les tècniques audiovisuals.
- Les situacions de joc.
- Les produccions dels alumnes.
- Els informes.

Exemple d'alguns dels instruments que s'utilitzaran:

- *Diari del mestre:*

Data:	Curs:	Nivell:	Observador:
<u>Diari</u>			
Aspectes a considerar:			

- *El registre anecdòtic de conflictes:*

Observador: _____	Data: _____	Hora: _____	Curs: _____	Nivell: _____
-------------------	-------------	-------------	-------------	---------------

Registre anecdòtic de conflictes

Alumne/s implicat/s:

Conductes:

Causes:

Conseqüències:

Aspectes a considerar:

· Escala d'observació individual:

Alumne:	Edat:	Curs:	Nivell:	Observador:
Data:				

Grau d'assoliment dels objectius didàctics	1	2	3	4
1. Diferenciar les diferents parts del seu cos.				
2. Ubicar les diferents parts en el seu cos.				
3. Ubicar les diferents parts en el cos del company.				
4. Pronunciar correctament les diferents parts del cos.				
5. Experimentar les possibilitats de cada part del seu cos.				
6. Conèixer les possibilitats de cada part del seu cos.				

Assenyalar amb una X en les caselles en blanc, segons el grau d'assoliment de l'objectiu aconseguit per l'alumne.

Graus d'assoliment:

1 punt: gens.

2 punts: poc.

3 punts: bastant.

4 punts: molt.

· Escala d'observació grupal:

Curs:	Nivell:	Observador:	Data:
--------------	----------------	--------------------	--------------

Grau d'assoliment dels objectius didàctics	1	2	3	4
1. Diferenciar les diferents parts del seu cos.				
1. (Cognoms, nom)				
2. (Cognoms, nom)				
3. (Cognoms, nom)				
4. (Cognoms, nom)				
5. (Cognoms, nom)				
6. (Cognoms, nom)				
7. (Cognoms, nom)				
8. (Cognoms, nom)				
9. (Cognoms, nom)				
10. (Cognoms, nom)				
11. (Cognoms, nom)				
12. (Cognoms, nom)				
13. (Cognoms, nom)				
14. (Cognoms, nom)				
15. (Cognoms, nom)				
16. (Cognoms, nom)				
17. (Cognoms, nom)				
18. (Cognoms, nom)				
19. (Cognoms, nom)				
20. (Cognoms, nom)				
21. (Cognoms, nom)				
22. (Cognoms, nom)				
23. (Cognoms, nom)				
24. (Cognoms, nom)				
25. (Cognoms, nom)				
26. (Cognoms, nom)				
27. (Cognoms, nom)				

Assenyalar amb una X en les caselles en blanc, segons el grau d'assoliment de l'objectiu aconseguit per l'alumne.

Graus d'assoliment:

1 punt: gens.

2 punts: poc.

3 punts: bastant.

4 punts: molt.

- Informe d'Educació Infantil, amb els aspectes a avaluar de la Psicomotricitat Emocional inclosos:

INFORME D'EDUCACIÓ INFANTIL

ACTITUD AMB ELS COMPANYS I COMPANYYES

- Integrat-da en el grup / sovint està sol-a
- Té una actitud tranquil·la / té una actitud agressiva
- Es deixa portar / pren la iniciativa
- Es relaciona amb tothom / es relaciona només amb.....
- No acostuma a barallar-se / es baralla sovint / es violent-a si el-la provoquen / pega sense motiu / davant un conflicte prefereix el diàleg a la baralla.
- És popular / és líder / té una acceptació normal / li costa ser acceptat-da pels altres / passa desapercebut/da.
- Acostuma a tenir una actitud d'ajuda i col.laboració envers els altres / li costa col.laborar.

OBSERVACIONS.....
.....
.....
.....

ACTITUD EN ELS JOCS

- Li agrada jugar / li costa entrar en el joc / passeja sense jugar
- Porta la iniciativa / es deixa portar / és agressiu-va / destorba
- Accepta normes / li costa acceptar les normes / sap perdre / no sap perdre
- S'entreté sol-a / necessita dels altres per jugar / acostuma a jugar sempre amb els mateixos
- Prefereix jocs actius / motrius / violents / tranquils / individuals / de grup / didàctics

OBSERVACIONS.....
.....
.....
.....

DESCOBERTA D'UN MATEIX

<u>COORDINACIÓ CORPORAL</u>	<u>BÉ</u>	<u>AMB ALGUNES DIFICULTAT S</u>	<u>NO HO HA SUPERAT</u>
- Globalment es mou amb facilitat			
- Sap mantenir l'equilibri en diferents situacions			
- Sap imitar moviments			
- Segueix els ritmes treballats amb el seu cos			
<u>ESQUEMA CORPORAL</u>			
- Reconeix i assenyala les parts del cos treballades			
- Anomena les diferents parts del cos treballades			
- Reprodueix les diferents parts del cos treballades			

DOMINI DE LA MÀ

	<u>BÉ</u>	<u>AMB ALGUNES DIFICULTAT S</u>	<u>NO HO HA SUPERAT</u>
. Té la lateralitat definida: dreta / esquerra			
. Realitza treball de pre-escriptura: sanefes, grafies, resseguits, camins.			
. Domina la direccionalitat correcta			
. Sap retallar			
. Sap punxar			
<u>SITUACIÓ TEMPORAL</u>			
. Situa accions i fets en relació a : abans / ara / després; avui / ahir / demà; matí / tarda / nit.			
. Ordenació seqüències temporals			
<u>SITUACIÓ ESPACIAL</u>			
. S'orienta en relació a: davant / darrere; dalt / baix; dins / fora; a un costat / a l'altre.			

OBSERVACIONS:.....

.....

.....

.....

5.6.- Temporalització.

Aquesta proposta de treball és realitzarà durant els tres nivells del Segon Cicle d'Educació Infantil, en una sessió setmanal de dues hores.

Al tractar-se d'un període llarg, es fa necessari establir unes previsions sobre la seqüenciació i la organització dels objectius, guardant la coherència del conjunt del cicle i, en últim terme, de l'etapa.

Per elaborar aquesta seqüenciació i organització dels objectius, es tenen en compte els següents criteris:

- a) Les característiques psicoevolutives dels infants i els aprenentatges que hagin adquirit al llarg de la seva història educativa.
- b) Les particularitats de les característiques de l'entorn social i cultural, on es desenvolupa la vida de l'infant.
- c) La continuïtat i la progressió: els objectius s'han d'ordenar de tal forma que existeixi continuïtat al llarg de l'etapa per a que els alumnes puguin relacionar-los i progressar adequadament agafant cada aprenentatge nou allí on el deixaren anteriorment.
- d) La pròpia pràctica educativa del mestre.
- e) L'equilibri: en l'elaboració de la seqüència hi ha que prestar atenció a que els diferents objectius reben un pes ponderat.
- f) Presència dels temes transversals suficientment importants.

Tenint en compte aquests criteris proposats, els objectius es seqüencien i s'organitzen, per trimestres acadèmics (de setembre a desembre, de gener a març i de abril a juny), de la següent forma:

Curs	Objectius generals del 1r Trimestre	Objectius generals del 2n Trimestre	Objectius generals del 3r Trimestre
P-3	<ul style="list-style-type: none"> - Diferenciar les principals parts del cos. - Diferenciar els òrgans dels sentits i reconèixer per a que serveixen. - Activar a l'infant per a que exerciti i desenvolupi la seva motricitat. - Potenciar el seu desenvolupament físic motriu. - Introduir a l'infant en la pràctica motriu organitzada. - Aconseguir riquesa de moviments, tant de la capacitat espontània, com de l'activitat proposta. - Nombrar i reconèixer algunes emocions (alegria, tristesa, dolor, plor, por...) en dibuixos, fotografies. - Percebre i expressar les sensacions i emocions del propi cos. - Tenir una imatge ajustada i positiva de sí mateix. 	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar el control i la maduració tònica. - Adoptar diferents posicions en l'espai amb el seu cos respecte als objectes. - Diferenciar nocions temporals bàsiques. - Fomentar l'expressió motriu. - Coordinar de forma independent els moviments laterals del cos. - Buscar majors nivells de coordinació sobre moviments naturals. - Desenvolupar les formes de joc creatiu. - Sentir el moviment sobre diferents tipus de superfícies. - Expressar les pròpies emocions viscudes a través de l'activitat. - Identificar com es senten els protagonistes d'un conte. - Relacionar-se amb els companys, respectant les seves diferències i col·laborant amb ells. - Mostrar confiança amb les seves possibilitats. - Desenvolupar les tècniques de bastar-se a sí mateix. - Identificar les consignes i normes de les activitats. 	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les activitats que el condueix al seu desenvolupament físic motriu. - Experimentar el desplaçament sobre diferents superfícies. - Integrar a l'infant en la pràctica motriu organitzada. - Desenvolupar la coordinació òculo – manual amb mòbils lents. - Experimentar sensacions o estratègies que ajudin a sentir-se millor. - Experimentar la relaxació per a tranquil·litzar el propi cos i ment. - Desenvolupar habilitats de relació, expressivitat, sensibilitat i convivència amb els altres. - Adoptar una actitud positiva en la resolució de problemes quotidians. - Crear interès per l'aprenentatge de nous moviments. - Respectar les consignes i normes de les activitats.

Curs	Objectius generals del 1r Trimestre	Objectius generals del 2n Trimestre	Objectius generals del 3r Trimestre
P-4	<ul style="list-style-type: none"> - Reconèixer diferents parts del seu cos i les seves possibilitats de moviment. - Situar-se en l'espai amb relació a objectes i els companys. - Ajustar els moviments del cos al ritme de cançons i melodies. - Guardar equilibri sobre diferents superfícies. - Expressar lliurement el seu món afectiu i vivències, utilitzant materials plàstics. - Identificar situacions que generen emocions agradables i desagradables. - Descobrir formes de canalitzar les emocions desagradables. - Adquirir els hàbits d'higiene i salut. - Conèixer la necessitat d'alimentar-se. - Identificar la roba de vestir, segons l'època de l'any. 	<ul style="list-style-type: none"> - Prendre consciència de l'esquema corporal reproduint diferents tipus de desplaçaments. - Diferenciar la posició dels objectes en l'espai. - Desenvolupar la psicomotricitat fina. - Acompanyar melodies senzilles amb instruments no convencionals. - Expressar-se a través de la mimica. - Identificar la solució més idònia per a la resolució d'un conflicte. - Experimentar i controlar la relaxació, la respiració i el repòs. - Saber vestir-se i desvestir-se sol. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aconseguir la percepció i estructuració espacial – temporal amb el seu cos. - Percebre l'espai i diferenciar alguns conceptes d'orientació. - Desenvolupar l'autonomia per a l'adquisició de capacitats motrius. - Integrar-se en activitats grupals: balls i danses infantils. - Expressar la riquesa de moviments, tant de les activitats espontànies, com de l'activitat proposada. - Descriure les qualitats pròpies. - Expressar possibles solucions que afavoreixin un bon clima de relació, cooperació i ajuda als altres. - Utilitzar amb confiança les seves possibilitats motrius. - Col·laborar amb la cura de l'entorn.

Curs	Objectius generals del 1r Trimestre	Objectius generals del 2n Trimestre	Objectius generals del 3r Trimestre
P-5	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer amb precisió les diferents parts del cos. - Reconèixer els òrgans dels sentits i les seves funcions, apreciament la seva importància. - Estructurar el seu esquema corporal per la percepció cinestèsica. - Desenvolupar la maduració i el control tònic evitant riscos en els seus moviments. - Percebre i distingir les principals nocions i relacions espacials, respecte al propi cos. - Adquirir hàbits de percepció motriu. - Desenvolupar la creativitat per a realitzar activitats com a expressió de si mateix i recerca de la seva pròpia identitat. - Valorar les pròpies virtuts i considerar aspectes a modificar. - Prendre consciència de si mateix, dels seus actes i la seva realitat. - Adquirir els hàbits i destreses elementals d'higiene, salut i alimentació. 	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar el control postural i de processos de desplaçament. - Diferenciar entre el propi cos i l'espai exterior. - Percebre i estructurar la velocitat dels successos del medi. - Moure's per l'espai en relació a les nocions del temps. - Aconseguir una progressiva habilitat i agilitat de la motricitat fina de mans i dits. - Identificar els aspectes positius de nosaltres mateixos que puguin apreciar els altres. - Expressar mitjançant símbols, situacions agradables i desagradables de la vida. - Exercitar la respiració seguint una melodia o un ritme establert. - Desenvolupar el sentit de responsabilitat. - Desenvolupar conductes i actituds positives respecte al gènere. 	<ul style="list-style-type: none"> - Interioritzar l'esquema corporal propi i els dels animals. - Afirmar la lateralitat. - Potenciar el sentit de l'orientació espacial i la direccionalitat del moviment, respecte a un o varis punts de referència. - Percebre la velocitat, la duració i la successió dels fets, per a una bona organització temporal. - Desenvolupar la expressió corporal en activitats musicals sincronitzant els moviments. - Desenvolupar la coordinació visomotriu general. - Expressar situacions quotidianes amb els companys. - Valorar els sentiments i emocions viscuts en una determinada activitat. - Identificar i expressar diferents solucions per a situacions adverses. - Desenvolupar les conductes específiques d'autocontrol. - Adquirir confiança i seguretats bàsiques. - Controlar la respiració amb exercicis de relaxació.

5.7.- Metodologia.

Donat el nivell de desenvolupament maduratiu dels infants d'aquestes edats i prenen en consideració els postulats del constructivisme, s'aconsella la utilització d'una visió metodològica globalitzada i activa que permeti la construcció d'aprenentatge psicomotrius emocionals significatius i funcionals. Per aconseguir-ho, es contemplarà el principi d'atenció a la diversitat, procurant adaptar l'ajuda pedagògica a les característiques individuals dels infants.

La individualització, en el sentit d'establir una relació personal i ajustada amb cada infant, és un element imprescindible de la pràctica educativa en aquestes edats, i especialment en aquests continguts.

Així doncs, convé recordar la importància de crear experiències psicomotrius emocionals, a partir dels coneixements previs dels infants, dels seus interessos i necessitats personals. Aquestes experiències haurien de ser generalitzables a altres contextos.

Les actituds i el sistema d'acció de l'educador en les situacions d'ensenyament i aprenentatge.

El mestre de psicomotricitat emocional ha d'entendre l'educació com a un procés per al desenvolupament de les capacitats de la persona. En aquest cas el mestre no serà el model a imitar per l'infant, sinó que serà el mitjà que posarà l'infant en situacions per a promoure el seu propi desenvolupament i construcció d'un mateix.

Perquè tingui lloc un canvi en l'educació, la major part de l'èxit depèn de l'actitud que prengui l'adult encarregat de conviure amb els infants; per això, i com també s'ha apuntat abans, aquesta actitud ha d'ésser de col·laboració, mai d'imposició. Això pren un relleu especial quan se fa referència a l'educació del cos i de les emocions. El suport principal de tots els coneixements és l'afecte, i el coneixement corporal i emocional no en són, ni de bon tros, una excepció.

El text següent mostra la importància de l'afecte en la relació mestre – alumne. És tracta d'un text d'Eric Butterworth:

“Un professor universitari va voler que els alumnes de la seva classe de sociologia s'endinsessin en els suburbis de Boston per aconseguir les històries de dos-cents joves. Als alumnes se'ls va demanar que oferissin una avaluació del futur de cada entrevistat. En tots els casos els estudiants van escriure: 'sense la menor probabilitat'.

Vint-i-cinc anys després, un altre professor de sociologia va donar casualment amb l'estudi anterior i va encarregar als seus alumnes un seguiment del projecte, per veure que havia succeït amb aquells nois. Amb l'excepció de vint individus que s'havien mudat o havien mort, els estudiants van descobrir que 176 dels 180 restants havien assolit èxits superiors a la mitja com advocats, metges i homes de negocis.

El professor es va quedar atònit i va decidir continuar l'estudi. Afortunadament, totes aquelles persones vivien a la zona i va ser possible preguntar-los a cadascuna com explicaven el seu èxit. En tots els casos, la resposta, molt sentida, va ser: 'vaig tenir una mestra'.

La mestra encara vivia, i el professor va buscar a l'encara desperta anciana per a preguntar-li de quina fórmula màgica s'havia vàlid per salvar aquells nois de la sordidesa del suburbi i guiar-los cap al èxit.

- En realitat és molt simple- va ser la seva resposta.- Jo els estimava.”

Per a Sócrates l'educació que volgués ser significativa per a tots dos (educador i educant) havia de ser una *relació d'amor*. Aristòtil va tornar un alumne als seus pares dient-los-hi: *"No li puc ensenyar res, no em vol"*.

Efectivament l'educació és una relació, en què es posen en joc els aspectes *mental, emocional i corporal de dues persones*, el professor i l'alumne, i en què els professors haurien de ser capaços de crear un vincle humà amb els seus alumnes.

No obstant, la major part de les vegades, el que hi ha darrere d'aquesta actitud és un mecanisme d'evitació: s'evita anar més enllà en la relació, se la *congela* i se la manté en el nivell més superficial possible perquè hi ha *por*, una por profunda a que es posin en joc les pròpies dificultats i carències en qualsevol dels tres plans abans citats. És clar que com tot mecanisme de defensa, aquesta actitud serveix per protegir-se, però a un alt preu, el de l'esterilitat de la tasca com a formadors.

En aquesta relació amorosa de la qual parlaven Sócrates i Aristòtil, l'altre capta el que hi ha dintre mestre, ja sigui ràbia, frustració, ressentiment, amor, plenitud... si el docent al seu interior guarda un tresor d'amor, l'alumne se sentiria reconegut.

S'ha de fer referència a la importància del treball paral·lel entre els adults que tracten el nen (pares i educadors, família i escola) a fi de mantenir una actitud comuna per a afrontar el treball corporal i emocional, ja que el que és permès per uns no pot ser reprimit pels altres i la naturalitat amb què s'ha de fomentar la participació corporal en l'educació global del nen no pot esberlar-se contra les contradiccions dels adults.

De fet però, el mestre malgrat sigui el guia, buscarà assolir els objectius planificats encara que, amb certa llibertat, interaccionant permanentment amb l'alumne i ajustant-se a les seves necessitats i nivells.

Per tant doncs, es pot dir que la Psicomotricitat Emocional promourà el desenvolupament del l'infant motriument i emocionalment, construint significats conjuntament amb l'ajuda del mestre que guiarà al infant a que ho aconsegueixi.

Un punt a destacar molt important pel que fa a la funció del mestre, és el domini i exigència per aconseguir motivació de l'alumne, en la qual aquest tingui una participació activa. Això, de fet, dependrà del coneixement que el mestre tingui dels seus alumnes, entorn, les seves necessitats i òbviament de les diferents possibilitats metodològiques a les que recorri el mestres. Però a més, el professor ha de fer paral·lelament, un treball sobre si mateix que li confronti amb les seves pròpies zones fosques, en la línia de sentir-se més plens, més conscients, més capaços d'educar en el sentit més ampli de la paraula. Aquest canvi d'actitud és una decisió pròpia; i si no existeix aquesta decisió personal, cap informació o formació té valor.

Si es vol aprofitar les possibilitats educatives del conflicte; si es vol que hi hagi una millora en el clima de la classe, cal aturar-se i revisar en primer lloc les actituds que es tenen com a educador; si es volen persones dialogants no utilitzar mètodes disciplinaris, la majoria de vegades arbitraris; si es vol persones actives en el seu procés d'aprenentatge animar-les a qüestionar la informació.

L'estil del mestre alhora de fer Psicomotricitat Emocional, ha d'ésser coherent amb els principis que el sustenten i els objectius que pretén tot creant un clima de seguretat entorn el nen que anomenarem *la seguretat afectiva*.

Tal com s'especifica en el Disseny Curricular Base d'Educació Infantil, on es destaca que l'infant ha de rebre un clima càlid, segur i acollidor a través dels

aspectes relacionals entre mestre i alumnes, crec que en la Psicomotricitat Emocional s'han de donar i a més són imprescindiblement necessaris perquè el creixement personal del nen pugui produir-se.

Les habilitats i actituds del professorat són fonamentals per a la creació d'un clima afectiu propici per a desenvolupar la tasca educativa. Al respecte, els trets bàsics que ha de tenir tot mestre de Psicomotricitat Emocional són:

* Actitud corporal i ubicació:

Pel que fa a la ubicació, si un mestre es mostra tranquil i es mou per l'aula amb moviments pausats, sense confusió, facilita l'acostament del nen a aquest tot creant un clima més sociable, el nen veu el mestre més proper i li té més confiança.

Per altre banda, si parlem de l'actitud postural, el mestre ha d'adoptar una postura propera al nen, la qual sigui expressiva i vertical al nen contribuirà a crear un clima de seguretat al nen.

* Claredat en les consignes

Els infants han de tenir consciència clara de quins són els valors i pautes que ordenen la conducta del grup. Per tant, el mestre és l'encarregat de que tothom conegui la normativa, i a més ha d'ésser ell l'encarregat de fer que es compleixi. Així doncs, l'acció del mestre pel que fa a les consignes, ha d'estar emmarcada en la claredat i coherència de les consignes i òbviament de la normativa establerta. El mestre no pot transmetre inseguretat i s'ha de mostrar confiat, estricte i molt segur en les seves consignes evitant les contradiccions i moments de dubte.

Aleshores si el nen es transgredeix la normativa, serà una conducta voluntària d'aquest i no pas falta de claredat del mestre que creï confusió. D'aquesta manera el nen serà capaç de poder assumir tot el que se l'hi diu complint-ho, o bé serà capaç també de jugar amb la llei saltant-se-la per a veure que passa com a forma pròpia d'investigació.

* Seguretat afectiva i agressivitat

Sovint l'agressivitat mostrada per part d'un mestre de forma voluntària o involuntària, genera una dinàmica d'ansietat en el grup tot establint un clima d'inquietud tant en els alumnes com en el mestre. Això, sovint es degut a falta de coherència del mestre o també quan els objectius, normativa, etc. són confosos, arribant a una situació d'agressivitat per part del mestre per tal se solucionar el problema.

Per tant, el mestre ha d'ésser prou hàbil alhora d'utilitzar l'agressivitat que ha d'aparèixer en casos molt concrets i necessaris on el seu ús sigui útil. A més si s'està sota una normativa prou rígida, el mestre ha d'ésser afectuós en tot moment per a passar si cal a mostrar puntualment (casos extrems) certa agressivitat per a fer constar que algú s'ha saltat la normativa i que això no pot ésser per respecte als companys i al mestre.

Això, crearà una certa estabilitat en l'infant, ja que el mestre no deixa de ser el seu "amic" i l'infant sap fins a on pot arribar. Per tant, el mestre ha de ser molt clar, concís, coherent i determinar un límits molt clars de cara al grup.

* Significat i sentit a l'acció del nen

Un altre element que proporciona seguretat a l'infant, és la progressiva adquisició de recursos de significació de les seves accions. L'infant aconseguirà una progressió i necessitat de descobrir el significat i eficàcia de la seva acció.

Aquesta feina és part molt important del mestre, ja que aquest, ha de deixar fer l'infant perquè vagi investigant, l'ha de posar en situació per a que l'infant vagi descobrint mitjançant l'assaig/error i investigant. Mai s'ha de fer-li tot a l'infant, se l'ha de deixar fer. Així doncs, el nen evolucionarà satisfactòriament, es sentirà segur i important.

De fet, per resumir, el mestre ha d'ésser conscient i capaç de comprendre la globalitat del nen en tota la seva estructura motriu, afectiva i cognitiva.

Afegir a aquests trets, les característiques i aptituds que destaca **Luís Roderó**:

- Capacitat d'escolta.
- Desenvolupament de l'autoestima pròpia per poder estar amb el grup, sòlidament assentat en la pròpia personalitat.
- Confiança en les capacitats i en les persones dels alumnes i les alumnes.
- Sinceritat i autenticitat davant el grup, a l'hora de manifestar sentiments, reconèixer errors, presentar les seves pròpies idees, ser coherents amb les seves idees, etc.
- Tolerància i flexibilitat normativa.
- Empatia per sintonitzar amb els punts de vista, vivències, problemes, perspectives, etc., de la classe.
- Acceptació incondicional dels alumnes.
- Estímul cap als alumnes.

Pel que fa als estils d'ensenyança, que fan referència a la forma peculiar del mestre d'interactuar amb els alumnes i la matèria d'E-A en cada un dels

moments d'aquest. Comentar que no valen en si mateix per a qualsevol situació, sinó que de manera diferenta, el paper que se li reserva és el d'adaptar-se al mestre, característiques dels alumnes, objectius didàctics, material i espais delimitats... Per tant, la seva elecció serà en funció dels elements abans mencionats.

Per altra part, en la realitat dels estils d'ensenyança no es donen d'una manera pura al mode en que són descrits teòricament, sinó que el mestre, durant la seva actuació, utilitzarà elements que en puritat habrien de correspondre a un altre estil. I a més, el mestre ha de dominar la posada en acció dels diferents estils per a posteriorment aplicar-los en funció de la situació d'ensenyança desitjada.

Des d'aquest punt vista, no es poden concretitzar els estils d'ensenyament que s'utilitzaran en cada moment. Però si que es poden descriure, aquells estils d'ensenyament que prevaldran més, durant la posada en pràctica de la Psicomotricitat Emocional, que seran:

- Assignació de tasques.
- El descobriment guiat.
- Resolució de problemes.
- Promotor de creativitat.

Si bé és cert, que en alguns moments concrets, s'utilitzarà el comandament directe, ja que l'activitat en sí, ho requerirà.

5.8.- Recursos i material.

El millor lloc per realitzar la majoria de sessions de Psicomotricitat Emocional és el gimnàs escolar, perquè sol estar condicionat per a la pràctica d'aquests tipus d'activitats.

Aquesta és una llista de material recomanable per portar a la pràctica aquesta matèria:

- Un mirall gran: les mides poden ser les dimensions de la classe, però aproximadament poden ser les de dos metres de llargada per un i mig d'alçada. Cal que es pugui tapar amb una cortina, ja que quan no s'utilitza pot ser que els nens s'hi distreguin innecessàriament.
- Una catifa o un tros de moqueta que tapi el terra de la classe.
- Aparell de música.
- CD's de música (relaxació, balls i danses, rítmica, sons d'animals...)
- Matalassos.
- Espatllera.
- Peces d'espuma.
- Tub.
- Tobogan.
- Bancs suec.
- Pilotes de plàstic: petites, mitjanes, grans, molt grans, rugoses.
- Pilotes de foam de diferents mides.
- Tacs de fusta.
- Plaquetes de fusta.
- Cèrcols i pals, també de fusta o bé de plàstic.
- Cordes: de cotó individuals d'un centímetre i mig de gruix i un metre i mig de llargada.
- Cordes normals: de canem o, també, de cotó.
- Globus de diversos colors.
- Mocadors grans de colors (un sol color cadascun).
- Robes grans de colors
- Papers de diari.
- Papers d'embalar i pintures de dits.
- Papers d'estrassa i dacs i/o retoladors.
- Fang i plastilina.
- Xanques.
- Cons.
- Contes (motrius, sensitius, emocionals...).
- Fotografies amb cares, persones, situacions que expressen alguna emoció.
- Fitxes d'activitats de Psicomotricitat Emocional.

5.9.- Atenció a les necessitats educatives especials.

La Psicomotricitat Emocional atén tot tipus de persones amb dificultats i deficiències en les quals ha de desplegar les seves habilitats terapèutiques combinades òbviament amb plantejaments educatius molt importants en les primeres etapes de desenvolupament. La Psicomotricitat Emocional en funció de les diferents deficiències:

- Físiques: paràlisi cerebral i alteracions motores greus.
- Psíquiques: deficiència mental.
- Sensorial: visual i auditives.
- Altres trastorns: hiperactivitat, falta d'atenció, etc.

- *Deficiències físiques*: com la paràlisi cerebral que és una alteració del control motor, del to muscular i la mobilitat de les parts del cos i de la postura causat per una lesió cerebral. Les persones afectades per la paràlisi cerebral manifesten una persistència dels reflexes primitius de la postura i una activitat motriu anormal com a conseqüència de l'alteració dels reflexos tòncics. Els moviments que fan són: la rigidesa, moviments involuntaris, dificultat d'equilibri i postura.

La intervenció directa, de manera afectiva, en aquestes persones amb deficiències serà molt important, així com la manipulació del cos per aconseguir una millora en el seu desenvolupament.

- *Deficiències psíquiques*: Les dificultats d'aquestes persones són: la intel·ligència social que és la capacitat d'entendre les expectatives i conductes del demés, jutjar la realitat i comportar-se en ella com a tal. També tenen greus problemes per entendre codis lingüístics i no lingüístics.

Malgrat que fins ara és molt difícil fer reversible el trastorn psíquic del desenvolupament, la intervenció Psicomotriu Emocional pot fer sortir a un individu de la seva incomunicació a través del joc i l'activitat motriu - emocional.

- *Deficiències visuals* de: la còrnia, el cristal·lí, la retina, el nervi òptic, mobilitat ocular. Conegudes amb el nom de: miopia, cataractes, estigmatisme, monocromatisme, fotofòbia, etc.

En aquests deficients se'ls ha potenciar el sentit del tacte per a contrarestar aquesta deficiència, així com la confiança en ells mateixos, per desplaçar-se amb més seguretat, i amb els altres, per acceptar la seva ajuda.

- *Deficiències auditives*: se'ls ha de treballar el desenvolupament del llenguatge i de l'expressió corporal. I també, les habilitats socials, ja que solen ser gent que es queda aïllada de l'entorn.

- *Hiperactivitat i falta d'atenció*: és degut a pertorbacions tònic – emocionals. La Psicomotricitat Emocional serà una eina molt adequada per aquest tractament ja que permet anar augmentant el control tònic i a la vegada millorar la regulació de les emocions.

D'acord, quedem algun d'aquests dijous. Però fins a quina hora podria ser? Perquè jo puc arribar com a molt aviat a les 17:15 h, perquè vinc de mercat nou. Després del curs pot ser? A quina hora seria?

Sobre el tema del projecte, he estat donant voltes i voltes i crec que ja ho començo a definir. I més, quan m'han dit que ets una experta en psicomotricitat. Jo aquesta matèria l'ha vaig descobrir una mica en magisteri, en una assignatura que es deia habilitats perceptivo-motrius i sobretot fa tres anys amb un mestre d'Educació Física que estava a l'escola que seguia una determinada metodologia per als alumnes d'Educació Infantil, en la que els alumnes són els que van descobrint les possibilitats que té el seu cos.

En l'actualitat, aquest és el segon any que faig Psicomotricitat a Educació Infantil i intento portar a la pràctica la metodologia d'aquest mestre. Per fer-ho tinc una estructura de la sessió dividida en diferents parts:

- La fila de l'aula al gimnàs.

- El ritual d'entrada al gimnàs.

- La part principal de la sessió on es treballen els continguts propis de la sessió. En ella, s'ofereix un material als alumnes per a que experimenten lliurement les diferents possibilitats, seguint les consignes que s'han dit al principi, a través del joc simbòlic.

- La posada en comú sobre l'activitat, on cada alumne explica el què ha fet durant la sessió.

- La tornada a la calma.

Com veus aquesta estructura de la sessió? Crec que seguint amb aquesta estructura, es podrien introduir activitats d'educació emocional, en alguna de les parts, com en la posada en comú o en la tornada a la calma. I en les sessions dedicades exclusivament a l'Educació Emocional, també a la part principal.

Qualsevol consell que em puguis donar sobre com treballar la psicomotricitat, serà molt ben rebut, ja que no tinc un marc molt ampli sobre aquest tema i m'agradaria conèixer altres propostes.

Moltes gràcies per la teva atenció.

Xavi Forcadell Drago

From: Pilar Lozano <plozano@ub.edu>

To: Xavi_ <illadebuda@hotmail.com>

Subject: Re: xavi forcadell drago, el projecte del postgrau d'educació emocional

Date: Wed, 08 Feb 2006 10:27:12 +0100

Xavi, els horaris que tens són totalment incompatibles amb els meus, no se com ho podríem fer però jo a les tardes no hi soc tinc feina afora, només a partir del 23 de febrer i fins el 4 de maig, els dijous hi seré fins a les 5,30 perquè a aquesta hora tinc de donar un cur aquí a la Facultat.

Mira si pots convinar-t'ho i podem quedar algun dijous d'aquests.

Una abraçada.
Pilar Lozano

----- Original Message -----

From: Xavi

To: plozano@ub.edu

Sent: Tuesday, January 31, 2006 10:42 PM

Subject: xavi forcadell drago, el projecte del postgrau d'educació emocional

Hola Pilar,

Disculpa la meua absència durant aquest temps. Es que he estat donant voltes i voltes a quin projecte fer i he acabat marejat.

En aquests moments tinc varies coses al cap. Una és el programa que et vaig proposar anteriorment i per aquest motiu esperava la sessió d'Èlia López, la qual em va agradar molt i em va transmetre el carinyo que té ella pels alumnes d'aquesta edat i que jo també rebo en les meves classes de psicomotricitat.

Però també em va cridar l'atenció el tema que es va tractar a la sessió del Dr Antonio Andrés Pueyo, sobre el Temperament i emoció, en la que es va comentar que hi ha proves que es poden fer en nens/es de 3 anys que et permeten saber el temperament d'aquests. I vaig pensar que es podria fer un estudi sobre els alumnes de 3 anys que hi ha a la meua escola.

També esperava la sessió d'aquest divendres, on exposaven els alumnes de l'edició del postgrau de l'any passat, per agafar idees i em va tranquil·litzar, el fet de que no tenim de portar a cap el projecte, en aquest cas el de psicomotricitat, perquè ho veia difícil per aquest any.

Així que tinc estes dos propostes. Què em pots aconsellar? I també quan podríem quedar? Jo puc les tardes de dilluns i dimecres a partir de les 17:30 h.

Un saludo.

Xavi Forcadell Drago

6.- Bibliografia

- Adam, E.; Cela, J.; Codina, M.T.; Darder, P.; altres autors (2003). *Emociones y educación. Qué són y cómo intervenir desde la escuela*. Barcelona: Editorial GRAÓ, de IRIF, S.L.
- Aguirre, J. (2005). *La aventura del movimiento. El desarrollo psicomotor de 0 a 6 años*. Pamplona: Universidad Pública de Navarra.
- Almenzar, M.L.; Ángeles, M.; Merino, C. (1993). *Proyecto Curricular de Educación Infantil. Fundamentación científica y aplicación innovadora*. Madrid: Editorial Escuela Española, S.A.
- Álvarez, M. (2001). *Diseño y evaluación de programas de educación emocional*. Barcelona: CISSPRAXIS, S.A.
- Aznar, P.; Morte, J.L.; Serrano, R.; Torralba, J. (1998). *La Educació Física en la Educación Infantil de 3 a 6 años*. Barcelona: INDE.
- Bach, E.; Darder, P. (2002). *Sedueix-te per seduir*. Barcelona: Edicions 62 S.A.
- Bach, E.; Darder, P. (2004). *Des-educat. Una proposta per viure i conviure millor*. Barcelona: Edicions 62 S.A.
- Berge, Y. (1977). *Vivir tu cuerpo - para una pedagogía del movimiento*. Madrid: Narcea, SA de Edicione.
- Bergès, J., i Borres, M. (1977). *La relajación terapéutica en la infancia*. Barcelona: Editorial Taray-Masson.
- Bucay, J. (1999). *Cuentos para pensar*. Barcelona: RBA Libros, S.A.
- Bucay, J. (1999). *Déjame que te cuente... Los cuentos que me enseñaron a vivir*. Barcelona: RBA Libros, S.A.
- Carpena, A. (2001). *Educació socioemocional a primària*. Vic: Eumo Editorial.
- Comellas, M.J.; Perpinyà, A. (2000). *Psicomotricitat en la Educació Infantil. Recursos Pedagògics*. Barcelona: Grupo Editorial Ceac, S.A.
- Conde, J.L. (1998). *Cuentos motores. Volumen I*. Barcelona: Paidotribo.
- Conde, J.L. (1998). *Cuentos motores. Volumen II*. Barcelona: Paidotribo.
- Contreras, O.R. (1998). *Didáctica de la Educación Física. Un enfoque constructivista*. Barcelona: INDE Publicacions.
- Defontaine, J. (1978). *Manual de reeducación psicomotriz*. Barcelona: Editorial Médica y técnica, SA.
- Defontaine, J. (1978). *Terapia y reeducación psicomotriz. Del desarrollo psicomotor a la relación terapéutica*. Barcelona: Editorial Médica y Técnica, SA.
- Frankl, V. (1980). *El hombre en busca de sentido*, Barcelona, Herder.
- Gardner H. (1995). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica, S.A.
- Generalitat de Catalunya: Departament d'Ensenyament (1992). *Curriculum d'Educació Infantil*. Barcelona: Servei de Difusió i Edicions.
- Goleman, D. (1996). *Inteligencia emocional*, Barcelona, Kairós.